

BUNGE LA TANZANIA

MAJADILIANO YA BUNGE

MKUTANO WA TATU

Kikao cha Thelathini na Tano - Tarehe 2 Juni, 2016

(Bunge Lilianza Saa Tatu Asubuhi)

D U A

Naibu Spika (Mhe. Dkt. Tulia Ackson) Alisoma Dua

(Hapa Waheshimiwa Wabunge wa Kambi ya Upinzani Walitoka Nje)

NAIBU SPIKA: Tukae, Katibu.

MBUNGE FULANI: Hamna posho ninyi.

NAIBU SPIKA: Katibu.

NDG. NEEMA MSANGI – KATIBU MEZANI: Maswali.

MASWALI NA MAJIBU

NAIBU SPIKA: Ofisi ya Rais, TAMISEMI, Mheshimiwa Aida Joseph Khenani, Mbunge wa Viti Maalum swali lake litaulizwa na Mheshimiwa Ally Keissy.

Na. 284

**Unyanyasaji Unaofanywa na Mgambo/Askari
Kwa Wafanyabiashara Wadogo Wadogo**

MHE. ALLY K. MOHAMED (K.n.y. MHE. AIDA J. KHENANI) aliuliza:-

Kumekuwa na hali ya ukiukwaji wa haki za binadamu unaofanywa na mgambo na askari polisi wanapotekeleza maagizo ya Serikali dhidi ya

wafanyabiashara wadogo wadogo hususan mama lishe, bodaboda pamoja na machinga. Je, Serikali inatoa tamko gani juu ya hali hiyo?

NAIBU SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri Ofisi ya Rais, TAMISEMI.

NAIBU WAZIRI, OFISI YA RAIS, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA alijibu:-

Mheshimiwa Naibu Spika, kwa niaba ya Waziri wa Nchi, Ofisi ya Rais, TAMISEMI, naomba kujibu swali la Mheshimiwa Aida Joseph Khenani, Mbunge wa Viti Maalum kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Naibu Spika, mgambo wanafanya kazi kwa mujibu wa sheria ya polisi wasaidizi ya mwaka 1969 kwa kuzingatia sheria hiyo, Halmashauri zimeruhusiwa kuajiri askari mgambo kwa ajili ya kusaidia usimamizi wa Sheria Ndogondogo za Halmashauri za Majiji, Manispaa, Miji na Wilaya.

Mheshimiwa Naibu Spika, askari mgambo anayefanya kazi katika Halmashauri anawajibika kuzingatia sheria za nchi pamoja na sheria ndogo ndogo zilizotungwa na Halmashauri. Jukumu lao kubwa ni kulinda mali za umma, kulinda usalama wa wananchi pamoja na kutekeleza maelekezo yatakayotolewa na Halmashauri kwa wakati wowote.

Mheshimiwa Naibu Spika, mgambo hawaruhusiwi kwa mujibu wa sheria kuchukua au kuharibu mali za wananchi. Kufanya hivyo ni ukiukwaji wa sheria za Serikali, na Serikali haitasita kuchuakua hatua kwa vitendo hivyo. Aidha, naomba kutumia fursa hii kuzikumbusha Halmashauri zote kutenga maeneo maalum kwa ajili ya wafanyabiashara wadogo ili biashara hizo zifanyike katika maeneo yaliyotengwa rasmi na kuacha kufanya shughuli hizo katika hifadhi za barabara na maeneo mengine yasiyoruhusiwa.

NAIBU SPIKA: Mheshimiwa Ally Keissy swali la nyongeza.

MHE. ALLY K. MOHAMED: Mheshimiwa Naibu Spika, Asante sana. Pamoja na jibu zuri la Naibu Waziri. Sasa lini Serikali itatoa kero kwa hizi kodi ndogo ndogo za akina mama hasa wakinamama wauza vitumbua, wauza mchicha, wauza dagaa, wauza nyanya ili kutoa kero kwa wananchi wetu wasiendelee kudhulumiwa na kuteswa na hawa wakusanya kodi na hawa Wanamgambo, imekuwa kero na Serikali kila mara ilitangaza hapa kwamba kodi ndogondogo hizi ni kero lini Serikali itatangaza Halmashauri zote ziache mara moja kutoza akina mama kwenye masoko madogo madogo?

NAIBU SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri Ofisi ya Rais-TAMISEMI.

NAIBU WAZIRI, OFISI YA RAIS, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA:

Mheshimiwa Naibu Spika, tukifanya rejea wakati wa kampeni ya uchaguzi ya mwaka 2015. Mheshimiwa Dkt. John Pombe Magufuli akijinadi kwa wananchi ni suala zima la mchakato wa kuondoa hizi kero ndogo ndogo. *(Makofi)*

Mheshimiwa Naibu Spika, ni kweli Mheshimiwa Keissy, nimefanya ziara katika maeneo mbalimbali hata pale maeneo ya Ilala pale katika soko letu la Ilala, soko la Feri, Sokola Pugu Kajungeni na maeneo mbalimbali, soko la Mwanjelwa kule Mbeya. Hizi ni miongoni kwa concern lakini siyo hivyo utakuta mtu wa kawaida analipishwa risiti isiyokuwa sawasawa ndio maana tumezielekeza Halmashauri zote. Sambamba na hilo tukaona sasa lazima tubainishe ipi ni kero ambayo itaweza sasa ikashughulikiwa vizuri.

Mheshimiwa Naibu Spika, ndio maana sasa kwa mujibu wa utaratibu wetu tumeandaa sheria sasa inakuja hapa Bungeni, ambayo sheria ile itaainisha sasa sheria ambayo marekebisho ya Sheria ya Mambo ya Tozo na Ushuru Sura ya namba 290 itakuja hapa na sisi Wabunge wote tutashiriki, na nina imani kwamba Mungu akijalia huenda Mkutano ujao wa Bunge inawezekana sheria hiyo itaweza kufika mara baada ya wadau wakishashiriki vya kutosha.

Mheshimiwa Naibu Spika, tunaziagiza Halmashauri zote kwamba yale mambo ambayo unaona kwamba hili ni kero, kwa sababu hili suala Mameya wote, Wenyeviti wa Halmashauri wanajua kwamba sehemu hizo wamepewa kura na wananchi wao. Jambo ambalo naona kwamba jambo hili halina tija kwa wananchi wetu wa kawaida, naomba tulifanyie kazi, lakini jambo ambalo mmeona mmeliweka kwa mujibu wa sheria basi mlisamize kwa utaratibu bora, siyo kwenda kutoa kapu la mama anauza vitunguu barabarani au anauza nyanya barabarani hilo jambo litakuwa siyo sawasawa.

Mheshimiwa Naibu Spika, kwa hiyo, nazielekeza Halmashauri zote hasa Mameya na Wenyeviti wa Halmashauri waweze kukaa pamoja na Kamati zao za Fedha, wabainishe ipi ni kero kwa sasa kabla sheria hii haijakuja hapa Bungeni ili mradi kuweza kuondoa kero kuwafurahisha wananchi waishi katika maisha ya utaratibu wa kujenga uchumi wa nchi yao.

NAIBU SPIKA: Mheshimiwa Cosato Chumi.

MHE. COSATO D. CHUMI: Mheshimiwa Naibu Spika, nashukuru kwa kupata nafasi hii, kwa kuwa Halmashauri ya Mji wa Mafinga na maeneo mengi ya mijini kumekuwa na kero kubwa kama hii ambayo imeelezwa kwenye swali la msingi

iikiwa ni pamoja na timua timua ya wafanyabiashara ndogo ndogo. Sasa kwa kuwa Halmashauri ya Mji wa Mafinga ni Halmashauri mpya bado haijakuwa na uwezo wa kutenga maeneo kwa maana ya kwamba kifedha, kwa ajili ya wafanyabiashara ndogo ndogo. Je, Serikali iko tayari kutusaidia sisi kama Halmashauri mpya japo kusudi kutuwezesha kutenga maeneo hayo na hivyo wafanyabiashara kuwapunguzia bugudha bugudha wamama wauza vitumbua, wauza matunda, vijana wachoma mahindi na wote wanaofanya shughuli za namna hiyo? Ahsante.

NAIBU SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri Ofisi ya Rais, TAMISEMI.

NAIBU WAZIRI, OFISI YA RAIS, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA:

Mheshimiwa Naibu Spika, si muda mrefu nilifika pale Mafinga nilifika Jimboni kwake Mheshimiwa na nilienda mpaka katika kituo kile cha watoto walemavu pale, lakini kwa maelekezo ya Mheshimiwa Mbunge mwenyewe. Ni kweli Halmashauri ile ni mpya, naomba niseme sisi tutakupa ushirikiano mkubwa kama Serikali kama Ofisi ya Rais, TAMISEMI. Lakini suala zima la utengaji wa eneo naomba niwasihi Waheshimiwa Wabunge jambo hili linaanza kwetu sisi wenyewe, kwa sababu sisi ndio tunajua wapi eneo la wazi lipo nini kifanyike.

Mheshimiwa Naibu Spika, lakini vile vile atuelekezi watu waende wakapange biashara katika maeneo ya barabara, hilo jambo halikubaliki. Kwa hiyo, naomba nikusihi Mheshimiwa Mbunge ninyi pale kama Baraza la Madiwani naomba anzeni, kwa sababu mnanza kufanya mambo mazuri zaidi. Na sisi Ofisi ya Rais – TAMISEMI tutashauri vizuri nini kifanyike ili mradi wananchi wa Mafinga pale wapate huduma bora hasa ya suala zima ya ujasiriamali kufanya biashara katika maeneo yao.

NAIBU SPIKA: Mheshimiwa Waziri, Ofisi ya Rais – TAMISEMI.

WAZIRI WA NCHI, OFISI YA RAIS, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA:

Mheshimiwa Naibu Spika, kwanza nimpongeze Naibu Waziri kwa majibu mazuri sana, hata hivyo kwa namna kero ya askari hawa mgambo walioajiriwa na mamlaka zetu za Serikali za Mitaa na hasa za Mijini ni kero kubwa na inaleta usumbufu mkubwa na miongoni mwa mambo ambayo husababisha na pengine kupelekea hata Serikali kuchukiwa.

Mheshimiwa Naibu Spika, sekta yetu binafsi nchini haijarasimishwa sana na kwa hivyo wananchi wetu wanahangaika kufanya shughuli mbalimbali ili wapate kipato na kwa hakika ndio wanaojenga uchumi wa nchi yetu. Lazima tuwe na staha katika kushughulika nao, maana hata hivyo hatujaweza kuwatengea maeneo ya kufanyia shughuli zao rasmi lakini hatuna mfumo rasmi

sana wa mitaji na kwa hivyo kitendo cha askari mgambo kuvuruga biashara zao, kukamata na kutaifisha mali zao kitendo hiki hakikubaliki na Serikali kabisa. (Makofi)

Mheshimiwa Naibu Spika, nichukue nafasi hii kuziomba mamlaka zote na hasa za Mijini zinazounda majeshi haya kwa maana ya mgambo chini ya Sheria ile ya Jeshi la Akiba linalosaidiana na Polisi, kuhakikisha kwamba kila *operation* wanayoifanya basi inakuwa na makubaliano maalum katika mamlaka husika kwanza. (Makofi)

Mheshimiwa Naibu Spika, na baada ya pale *operation* yeyote inayofanyika, lazima isimamiwe vizuri, haiwezekani mgambo wa Jiji wakawa wanakamata pikipiki, wanakamata bodaboda, wanakamata yaani ni vurugu tupu. Kwa hiyo, hili jambo halikubaliki nafahamu na nafikiri iko haja tukafanya mapitio ya Jeshi la Mgambo ambalo linaundwa kwenye hizi Mamlaka za Mijini na kuona kama kuna haja ya kuja na mwongozo na utaratibu mpya pamoja na kwamba tunafahamu kwamba iko sheria hili jambo hili liweze kukomeshwa kwa sababu wanaleta mateso na vilio vingi katika familia ambazo zinataifishiwa mali zao. (Makofi)

NAIBU SPIKA: Mheshimiwa Venance Mwamoto.

MHE. VENANCE M. MWAMOTO: Mheshimiwa Naibu Spika, pamoja na majibu mazuri ya Mheshimiwa Waziri ningependa niulize swali langu moja.

Kwa kuwa fedha ambazo zinatolewa kwa hawa akina mama lishe na kufanya biashara ni fedha za Serikali ambao walio wengi zinatoka *TASAF*, ni fedha za kuondo umasikini. Na kwa kuwa sasa Watendaji wengi sana wa Vijiji hawajaajiriwa kwa hiyo wanafanya zile kazi kama kukomoa. Je, sasa Serikali inasemaje kuhusu hilo? (Makofi)

NAIBU SPIKA: Mheshimiwa Waziri, Ofisi ya Rais- TAMISEMI.

WAZIRI WA NCHI, OFISI YA RAIS, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA: Mheshimiwa Naibu Spika, ni kweli kwamba maeneo mengi vijijini Watendaji wa Vijiji na hata wa Kata, hawajaajiriwa kwa ajira rasmi na Halmashauri husika, na hii inapelekea utekelezaji wa shughuli za maendeleo ikiwa ni pamoja na uwajibikaji kuwa katika kiwango cha chini kwa sababu mtu anaona mimi sijaajiriwa kwa hiyo nikifanya lolote lile ni sawa tu.

Mheshimiwa Naibu Spika, lakini tumekubaliana na tulipitisha hapa utaratibu kuanzia mwaka jana, tumeruhusu kwamba kada fulani za chini zinaweza zikatolewa ajira hizo na mamlaka husika kutegemeana tu bajeti zao

walizozitenga. Nitoe rai kwa Halmashauri zote nchini kuhakikisha kwamba zinatoa ajira za Watendaji wa Vijiji ambao kwa sifa na kwa utaratibu tulioweka wanaruhusiwa kuzitoa wao ili waweze kuwa wamekamilisha idadi ya vijiji na watendaji wote wakamilike wale walioajiriwa na Serikali itakuwa tayari kupokea isipokuwa tu wazingatie sifa zao.

Mheshimiwa Naibu Spika, tunavyo vyo ambavyo vinatoa watu waliosomea masuala ya mamlaka ya Serikali za Mitaa na mifumo ya Serikali za Mitaa Tanzania, Chuo cha Hombolo ambacho kina wataalam wazuri sana tunacho Chuo cha Mipango, Dodoma ambacho nao wamefundishwa masuala haya ya mipango vijijini ni vizuri watu wanaoajiriwa wakawa wanatoka kwenye vyo hivi. *(Makofi)*

NAIBU SPIKA: Tunaendelea Mheshimiwa Stanslaus Haroon Nyongo, Mbunge wa Maswa Mashariki sasa aulize swali lake.

Na. 285

Ahadi ya Kujenga Barabara za Mji wa Maswa

MHE. STANSLAUS H. NYONGO aliuliza:-

Mheshimiwa Rais Mstaafu Dkt. Jakaya M. Kikwete aliahidi kujenga barabara za Mji wa Maswa zenye urefu wa kilometa tatu ndani ya Halmashauri ya Mji Mdogo wa Maswa.

Je, ni lini barabara hizo zitaanzwa kujengwa?

NAIBU SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri Ofisi ya Rais – TAMISEMI.

NAIBU WAZIRI, OFISI YA RAIS, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA alijibu:-

Mheshimiwa Naibu Spika, kwa niaba ya Waziri wa Nchi, Ofisi ya Rais – TAMISEMI, naomba kujibu swali la Mheshimiwa Stanslaus Haroon Nyongo, Mbunge wa Maswa Mashariki kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Naibu Spika, ahadi ya Mheshimiwa Rais Mstaafu wa Serikali ya Awamu ya Nne kuhusu ujenzi wa barabara kilometa tatu kwa kiwango cha lami imeanza kutekelezwa na Halmashauri ya Wilaya ya Maswa ambapo katika bajeti ya mwaka 2016/2017 zimetengwa shilingi milioni 20 kwa ajili ya kazi ya usanifu wa kina *(detailed design)*.

Mheshimiwa Naibu Spika, hatua hiyo itawezesha kujulikana kwa gharama za ujenzi wa barabara hiyo kwa kiwango cha lami. Hivyo, Serikali itaanza ujenzi wa barabara hiyo kwa kiwango cha lami baada ya kukamilika kwa usanifu wa kina na bajeti kutengwa kwa kazi hiyo. Nimhakikishie Mheshimiwa Mbunge kuwa Serikali imejipanga kuhakikisha ahadi hii inatekelezwa pamoja na ahadi nyingine zilizotolewa na viongozi kwa manufaa ya wananchi wetu.

NAIBU SPIKA: Mheshimiwa Stanslaus Nyongo swali la nyongeza.

MHE. STANSLAUS H. NYONGO: Mheshimiwa Naibu Spika, ahsante sana na nina maswali mawili ya nyongeza.

Swali la kwanza napenda kujua usanifu huu wa kina umeanza lini na utaisha lini?

Swali la pili ningependa kujua kwa sababu nimefuatilia kwa muda mrefu ahadi hii ya Mheshimiwa Rais kumekua na mkanganyiko wa kutokujua, kwamba fedha za ujenzi wa barabara hizi kilometa tatu zitatoka katika Halmashauri ya Wilaya ya Maswa au zitatoka katika Serikali Kuu? Ahsante sana.

NAIBU SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri Ofisi ya Rais – TAMISEMI.

NAIBU WAZIRI, OFISI YA RAIS, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA: Mheshimiwa Naibu Spika, nimesema katika jibu langu la msingi kwamba bajeti ya fedha hii imetengwa katika mwaka huu wa fedha 2016/2017 ambayo bajeti tumepitisha si muda mrefu sana katika Ofisi ya Rais TAMISEMI. Lengo kubwa ni kwamba fedha zile sasa zitatoka ilimradi *detailed design* iweze kukamilika, mara baada ya hapo sasa tutajua gharama halisi ya ujenzi wa barabara hii.

Mheshimiwa Naibu Spika, kwa hiyo, namuomba Mheshimiwa Stanslaus avutea subira tu na kwa sababu unajua kwamba ofisi yetu, imejielekeza sasa imejipanga jinsi gani tutafanya kutatua tatizo la miundombinu katika Halmashauri mbalimbali.

Mheshimiwa Naibu Spika, swali la pili, jambo la kwamba hizi fedha zitatoka wapi aidha Halmashauri au zitatoka wapi hii ni ahadi ya Mheshimiwa Rais ambaye ni mstaafu *regardless* hizo fedha kama zitatoka Halmashauri lakini lengo kubwa ni kwamba kazi hii lazima itekelezwe. Na ndio maana hata kama ukifanya rejea bajeti yetu ya mwaka huu tumetenga takribani bilioni 245 na bilioni hizi maana yake kulikuwa na mgawanyiko wa maeneo mbalimbali.

Mheshimiwa Naibu Spika, kuna takribani shilingi bilioni 43 kwa ajili ya miradi ile ya kuondoa vikwazo maeneo mbalimbali zingine ni kwa ajili katika Halmashauri mbalimbali. Lakini ukifanya rejea sana katika hiki kipindi cha miaka mitano, kupitia mradi wetu wa uboreshaji wa miji mbalimbali, unaona Miji mingi sasa hivi imebadiika, lakini tunaenda hivyo maana yake tunaenda katika hatua sasa za Halmashauri. Lengo langu na jukumu letu kubwa ni nini kama Serikali, tutahakikisha miradi hii ambayo ni kipaumbele ambayo imetolewa ahadi na viongozi wetu wakuu wa nchi tutahakikisha kama Ofisi ya Rais, TAMISEMI inasimamia na miradi hii iweze kutekelezeka. Kwa sababu lazima tulinde imani ya viongozi wetu wameifanya na jambo hili tumejipambanua wazi kwamba ahadi zote zilizopangwa lazima tuzitekeleze kwa kadri tulivyowaahidi.

NAIBU SPIKA: Mheshimiwa Stephen Ngonyani.

MHE. STEPHEN H. NGONYANI: Mheshimiwa Naibu Spika, ahsante sana.

Tatizo la Maswa Mashariki linalingana kabisa na tatizo la Mji wa Mombo, katika Halmashauri ya Korogwe Vijijini. Rais wa Awamu ya Nne aliaahidi kwamba atajenga kiwango cha lami barabara kilometa 1.5 na Rais wa Awamu ya Tano alivyokuja vilevile alitoa ahadi hiyo kwamba atatekeleza ahadi ya ambayo imeachwa na Rais Mstaafu. Lakini mpaka leo hii hakujaifanyika kitu cha aina yoyote, je, Serikali inasemaje kuhusiana na Mji wa Mombo ambao wananchi wake wanategemea sana mpaka sasa hivi kungekuwa na barabara ya lami lakini hakuna kinachoendelea?

NAIBU SPIKA: Mheshimiwa Naibu, Waziri Ofisi ya Rais – TAMISEMI.

NAIBU WAZIRI, OFISI YA RAIS, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA: Mheshimiwa Naibu Spika, ni kweli ahadi hii ilikuwa ni ahadi ya Mheshimiwa Rais lakini tunaona kulikuwa na faraja kubwa sana, wakati Rais Mstaafu anatoa ahadi hiyo Waziri wake wa Ujenzi ni Dkt. John Pombe Magufuli. *Then* katika uchaguzi wa mwaka huu sasa yule aliyekuwa ni Waziri wa Ujenzi sasa hivi ndio Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania. *(Makofi)*

Mheshimiwa Naibu Spika, kwa hiyo, kama tukisema ndugu zetu wa Korogwe Vijijini ni watu ambao mmelamba dume katika mchezo wa karata. Naomba nikuambie hii ahadi ya Rais itakuwepo pale pale na ndio maana ukiangalia katika harakati hizo juzi juzi nilipita Korogwe kwa mama yangu, jinsi ujenzi wa kituo kikubwa cha mabasi kinavyofanyika. Maana yake ni kazi kubwa inafanyika na siyo kituo cha mabasi maana yake ni suala zima la ujenzi wa miundombinu ya barabara ya lami. Maana yake mambo haya yote katika

Mkoa wa Tanga kama ilivyoahidiwa na Mheshimiwa Rais kwa kweli yataatekelezwa tufanye subira tu. (Makofi)

NAIBU SPIKA: Mheshimiwa Oran Njeza.

MHE ORAN M. NJEZA: Mheshimiwa Naibu Spika, ahsante.

Mheshimiwa Naibu Spika, kama ilivyo kwenye Mji mdogo wa Maswa tuna tatizo kama hilo kwa Mji wetu Mdogo wa Mbalizi, ambapo Rais Dkt. John Pombe Magufuli aliahidi kumaliza kipande kidogo cha barabara ya kilometa moja na pia aliahidi kumaliza ujenzi wa *stand* pale Mbalizi lakini mpaka leo hakuna chochote kinachofanyika labda ningepena Waziri ajaribu kutoa ufafanuzi ni lini ujenzi huo utaanza? Ahsante. (Makofi)

NAIBU SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri Ofisi ya Rais – TAMISEMI.

NAIBU WAZIRI, OFISI YA RAIS, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI YA MITAA:

Mheshimiwa Naibu Spika, Wizara ya Ujenzi kwanza naomba tukiri wazi kwamba bajeti katika kipindi ambacho Dkt. John Pombe Magufuli anaahidi bajeti yake ndio kwanza hii tunaanza bajeti ya kwanza na baadaye tuna miaka mitano. Lakini ameahidi *stand* na amewaahidi barabara ya kilometa moja. Mheshimiwa Mbunge, naomba nikwambie kwamba, ahadi ya Rais itakuwepo palepale na kwa uwezo wa Mwenyezi Mungu kazi hii na sisi tuliopewa dhamana ya kuisimamia, tutaisimamia kwa karibu zaidi.

Mheshimiwa Naibu Spika, tutaisimamia kwa karibu zaidi, lengo ni kwamba, ahadi ya Rais aliyotoa, ujenzi wa *stand*, ujenzi wa barabara ya kilometa moja itafanyika na muweze kuona kwamba, maeneo mbalimbali sasa hivi *stand* zinajengwa kupitia miradi yetu sio *stand* tu, kuna ma-dampo, kuna barabara. Kwa hiyo, nikwambie Mheshimiwa Mbunge ni kwamba, katika maeneo ya Mbalizi ni kwamba, watu wawe na subira hii ndio bajeti yetu ya kwanza imeanza. Imani yangu ni kwamba, maeneo ya Mbalizi, kama Mheshimiwa Rais alivyoahidi, suala lile litatekelezwa.

MHE. NJALU D. SILANGA: Mheshimiwa Naibu Spika, ahsante kwa kunipa nafasi.

Nataka kuuliza swali la nyongeza. Katika ziara ya Mheshimiwa Rais, alipita katika Kijiji cha Budarabujiga aliyeko madarakani Mabasabi na Ikindilo, aliahidi kivuko pamoja na barabara hiyo, ni lini itatekelezwa?

NAIBU WAZIRI, OFISI YA RAIS, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA:

Mheshimiwa Naibu Spika, ahadi ya kivuko, ahadi kama ya barabara, ahadi zote

kama nilivyosema awali na ninajua na nyie watani zangu huko Wasukuma mambo mengi sana mmeahidiwa huko hasa katika suala zima la maboti na maeneo mbalimbali.

Mimi imani yangu kubwa ni kwamba, Dkt. John Pombe Magufuli ndani ya miaka hii mitano atafanya mambo ya mfano sana ambayo hatujawahi kuyaona. *(Makofi)*

Mheshimiwa Naibu Spika, na haya yanajielekeza jinsi gani amejipanga Serikali yake katika ukusanyaji wa mapato, kwa mara ya kwanza mnaona rekodi kubwa katika ukusanyaji wa mapato kutoka kukusanya kwanza bilioni 600 mpaka bilioni 800, sasa tunaanza kukusanya *one point something trillion*, sio jambo la mchezo! Na mnaona jinsi gani pesa wakandarasi waliokuwa wamesimamisha miradi yao sasa wakandarasi wako *site* wanaanza kufanya kazi kwa ajili ya umakini wa ukusanyaji wa kodi.

Kwa hiyo, naomba niwaambie, mkakati huu unaoenda wa kukusanya fedha katika Serikali maana yake utaenda sambamba na kuhakikisha zile ahadi zote na miundombinu iliyokusudiwa inaweza kutekelezwa katika Jamhuri ya Muungano wa Tanzania. *(Makofi)*

Na. 286

Mradi wa Maji Mtwango

MHE. VICTOR K. MWAMBALASWA (K.n.y. MHE. MENDRAD L. KIGOLA)
aliuliza:-

Mradi wa maji katika Kata ya Mtwango umechukua muda mrefu bila kukamilika na wananchi wanaendelea kupata shida ya maji:-

Je, ni lini mradi huo utakamilika na kukabidhiwa kwa wananchi?

NAIBU WAZIRI, OFISI YA RAIS, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA
alijibu:-

Mheshimiwa Naibu Spika, kwa niaba ya Waziri Nchi, Ofisi ya Rais, TAMISEMI, naomba kujibu swali la Mheshimiwa Mendrad Lutengano Kigola, Mbunge wa Mufindi Kusini, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Naibu Spika, utekelezaji wa mradi wa maji katika Kata ya Mtwango ulianza rasmi mwezi Juni, 2015. Mradi huo katika bajeti ya mwaka

2015/2016 ulitengewa shilingi milioni 488.8 ambapo utekelezaji wa mradi huo umefikia 60%.

Mheshimiwa Naibu Spika, ili kukamilisha mradi huo katika Bajeti ya mwaka 2016/2017 Halmashauri ya Wilaya ya Mufindi imetengewa shilingi milioni 643.5 kwa ajili ya kazi zilizobaki, ili mradi huo uanze kutoa huduma ya maji kwa wananchi.

NAIBU SPIKA: Mheshimiwa Mwambalaswa, swali la nyongeza?

MHE. VICTOR K. MWAMBALASWA: Mheshimiwa Naibu Spika, pamoja na majibu mazuri sana ya Mheshimiwa Naibu Waziri, napenda kuchukua nafasi hii kuishukuru sana Serikali kwa kutenga shilingi milioni 643 kwa ajili ya kukamilisha mradi huo. Ahsante sana.

NAIBU SPIKA: Nadhani hilo halikuwa swali. Mheshimiwa Anna Lupembe.

MHE. ANNA R. LUPEMBE: Mheshimiwa Naibu Spika, kwa kuwa, Kata ya Itapunga, Halmashauri ya Nsimbo, vijiji vingi havina maji. Je, ni lini Serikali itapeleka miradi Kata ya Itapunga, ili akinamama wale waweze kupata unafuu wa maisha?

NAIBU WAZIRI, OFISI YA RAIS, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA: Mheshimiwa Naibu Spika, katika Jimbo la Nsimbo maana yake Jimbo liko pana najua na vijiji viko vingi. Na Katika bajeti zetu za TAMISEMI tulielezea baadhi ya miradi ya maji, lakini na wenzetu wa Wizara ya Maji wameelezea mipango yao katika ujenzi wa maji. Na ni kwamba tulikuwa na programu ya maji ya awamu ya kwanza sasa tunaingia katika programu ya maji ya awamu ya pili.

Mheshimiwa Naibu Spika, katika program ya maji ya awamu ya kwanza kuna maeneo mengine maji tulikosa, visima vilichimbwa, lakini maji hayakupatikana! Katika programu ya Awamu ya II tunaenda mbali zaidi, maana yake maeneo ambayo yalikosa maji yaweze kupata maji. Maeneo yaliyokuwa hayana maji maana yake hawana miradi ile ya maji ni lazima kujielekeza kuweka miradi ya maji.

Mheshimiwa Naibu Spika, na lengo kubwa ni nini? Tulichokipanga katika kipindi hiki lengo kubwa tulikuwa na ile, *principal* yetu ni kwamba, lazima tumuondoe mama ndoo kichwani. Nikijua kwamba Nsimbo ina changamoto kubwa sana kama ilivyokuwa Korogwe, Kisarawe, Bahi na kama ilivyokuwa maeneo mengine yote, jukumu letu kubwa ni kwamba, sisi tutafanya *analysis* jinsi gani tutafanya.

Mheshimiwa Naibu Spika, maeneo uliyoyazungumza tutaangalia kwa pamoja kwamba kuna miradi gani ambayo imetengwa kwa sasa hivi, lakini ni jiji gani tutafanya tuyafikie maeneo ya watu mbalimbali kwa sababu lengo letu kubwa ni kumuondoa mama ndoo kichwani, kutumia fursa mbalimbali, kama visima vilikuwa vinachimbwa, na vilikuwa vimepatikana basi tunaangalia *alternative way*, kama kutumia malambo au kutumia chanzo kingine cha karibu.

Mheshimiwa Naibu Spika, kwa hiyo, nikuahidi Mheshimiwa Mbunge na bahati nzuri mnafanya ushirikiano mzuri wewe na Mheshimiwa Mbunge wa Jimbo pale na yeye tulikuwa na kikao mpaka hata kesho tulipanga kuweza kuonanan katika mambo mengine ya ukusanyaji wa mapato. Lakini hayo ni miongoni mwa mambo mengine ambayo tutaenda kuyaangalia; lengo kubwa ni kwamba kuwapatia wananchi wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania maji kwa hiyo, tumelichukua swali lako kwenda kulifanya kazi. *(Makofi)*

MHE. GEORGE M. LUBELEJE: Mheshimiwa Naibu Spika, nakushukuru kwa kunipa nafasi, ili niweze kuuliza swali moja la nyongeza pamoja na majibu mazuri ya Mheshimiwa Naibu Waziri.

Kwa kuwa Naibu Waziri umeshatembelea Wilaya ya Mpwapwa na Wilaya ya Mpwapwa kuna vijiji ambavyo vina matatizo makubwa sana ya maji; kwa mfano Kijiji cha Tibwetangula, Lupeta, Bumila, Makutupa, Nana, Chimai, Salaza, Iyoma, Ngalamilo, Chamanga na Majami.

Je, Mheshimiwa Naibu Waziri utatembelea maeneo hayo, ili uone shida ya maji wanayopata wananchi wa Jimbo la Mpwapwa?

NAIBU WAZIRI, OFISI YA RAIS, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA: Mheshimiwa Naibu Spika, kwanza naomba nimshukuru Mbunge huyu, tulifanya ziara ya pamoja pale katika sekondari yetu ya Mpwapwa tukabaini wanafunzi wanashindwa hata kufanya mitihani vizuri kwa sababu, maji hawapati. *Reason behind* kuna *connection* ya maji ya shilingi milioni nne tu! Tumeshirikianana kwa pamoja, juzi hapa nimekwenda, sasa vijana wa sekondari ya Mpwapwa wanapata maji. Kwa hiyo, Mheshimiwa Lubeleje nakushukuru kwa uongozi wako mzuri, mradi ule umekamilika.

Mheshimiwa Naibu Spika, lakini sambamba na hilo kweli, ukiangalia katika jimbo lake lile, ni pana! Jimbo lile sasa hivi na Jimbo la Kibwakwe lote linafanya Halmashauri ya Mpwapwa. Na nilipotembelea nikuhakikishie Mheshimiwa Lubeleje, nilifika mpaka katika Kijiji cha Makutupa, pale hata ukitokea msiba

pale kupata maji maana yake wananchi wanaenda kuyapata maji mbali zaidi. Lakini Jimbo lako Mheshimiwa Lubeleje ni kwamba ukiliangalia jiografia yake lina tatizo kubwa sana, lakini hata nikapita maeneo mengine ya Chamkoroma kule watu msitu wamekata wote, maana yake hata vyanzo vya maji vya mtiririko maana yake vimepotea. Sasa nini tutafanya? Ulichoniomba nitembelee kule, lakini nakwambia nimeshatembelea *in advance* mpaka maeneo ya kambi kule ndani nikavuka na ule mto! Tutaendelea kufanya hivyo tena, lengo kubwa ni kubaini hizo changamoto kwa pamoja, tujadili kwa pamoja, tuondoe matatizo ya wananchi wetu. (Makofi)

MHE. GODFREY W. MGIMWA: Mheshimiwa Naibu Spika, ahsante kwa kunipa nafasi. Tatizo ambalo lipo katika Jimbo la Mheshimiwa Mendrad Lutengano, ni sawasawa na tatizo ambalo liko katika Jimbo langu la Kalenga. Ningeomba kujua Miradi ya Maji ya Weru, Itengulinyi, Supilo, itakamilika lini kwa sababu wakandarasi wamekuwa wakipiga makelele na kudai pesa zao za malipo?

Ningependa kujua kutoka kwa Mheshimiwa Waziri, ni lini sasa Wakandarasi hawa watalipwa, ili kwamba, miradi iweze kuendelea na wananchi wangu waweze kupata maji? Ahsante.

NAIBU WAZIRI, OFISI YA RAIS, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA: Mheshimiwa Naibu Spika, ni kweli kuna miradi ya maji mingi sana ilisimama. Wakandarasi wali-*demobilize* mitambo kutoka maeneo ya miradi na sababu kubwa ilifanya kwamba, *flow* ya fedha, wakandarasi walifanya kazi walikuwa hawajalipwa, *certificates* zilienda Wizarani, lakini watu walikuwa hawajalipwa.

Mheshimiwa Naibu Spika, jukumu letu kubwa tulilofanya ni kuhakikisha pesa zinakusanywa kama nilivyosema awali. Hivi sasa nikuhakikishie Mheshimiwa Mbunge wakandarasi wote karibuni sasa hivi kila Halmashauri pesa sasa zimeshapelekwa, ilimradi wakandarasi waweze kurudi *site*.

Mheshimiwa Naibu Spika, juzi nilikuwa na Naibu Waziri wa Maji hapa tukifanya mjadala katika hayo, imeonekana sasa hivi hali imeenda vizuri zaidi. Kama tutafanya *analysis* kama huko Makete kama watu hawajaanza kurudi *site*, lakini ni kwamba kweli wakandarasi walitoa mitambo mwanzo, lakini fedha sasa hivi baada ya makusanyo mazuri tumeshapeleka *site* huko ilimradi wakandarasi walipwe, kazi iweze kuendelea. Tutaangalia kama huku katika Jimbo lako kama kuna matatizo kidogo bado yapo, tutaangalia jinsi gani tutafanya kuyatatua kwa pamoja.

Mheshimiwa Naibu Spika, lakini sambamba na hili niweze kuzungumzia hata pale kwa ndugu yangu wa Mufindi pale, ndugu yangu Mheshimiwa

Chumi, kulikuwa na suala la pampu pale, tumefanya harakati, hivi sasa ile pampu inafungwa baada ya kupata uhakiki wa kutosha. Lengo letu ni kwamba, miradi yote ikamilike na wananchi waweze kupata maji. (Makofi)

NAIBU WAZIRI WA MAJI NA UMWAGILIAJI: Mheshimiwa Naibu Spika, nashukuru. Pamoja na majibu mazuri ya Mheshimiwa Naibu Waziri – TAMISEMI, kuhusu Jimbo la Kalenga tayari nimeshaongea na Mheshimiwa Mbunge na tumeangalia vitabu, tumeshapeleka shilingi milioni 365. Nikawa nimemuomba Mheshimiwa amfahamishe Mkurugenzi kwamba, kama kuna *certificate* zozote walizonazo mezani watuletee, ili tuweze kukamilisha malipo Wakandarasi waendeleo na kazi. (Makofi)

NAIBU SPIKA: Mheshimiwa Mgimwa, kumbe ulishapewa majibu mahali. Tunaendelea Waheshimiwa Wabunge, Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia. Mheshimiwa Muhammed Amour Muhammed, Mbunge wa Bumbwini, sasa aulize swali lake!

Mheshimiwa Mbogo, kwa niaba!

Na. 287

Mikopo ya Wanafunzi wa Vyuo Vikuu Zanzibar

MHE. RICHARD P. MBOGO (K.n.y. MHE. MUHAMMED AMOUR MUHAMMED) aliuliza:-

Kwa muda mrefu kumekuwepo na tatizo la wanafunzi wanaoingia vyuo vikuu kukosa mikopo na elimu ya juu ni suala la Muungano:-

Je, Serikali ya Muungano inaipatia SMZ kiasi gani cha fedha kwa mwaka kwa ajili ya mikopo ya wanafunzi hao?

NAIBU WAZIRI, OFISI YA RAIS, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA (K.n.y. WAZIRI WA ELIMU, SAYANSI NA TEKNOLOJIA) alijibu:-

Mheshimiwa Naibu Spika, kwa niaba ya Waziri wa Elimu, Sayansi na Teknolojia, naomba kujibu swali la Mheshimiwa Muhammed Amour Muhammed, Mbunge wa Bumbwini, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Naibu Spika, Bodi ya Mikopo ya Wanafunzi wa Elimu ya Juu hutoa mikopo kwa kuzingatia kwamba muombaji ni raia wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, awe muhitaji aliyedahiliwa katika chuo cha elimu ya

juu. Mikopo inayotolewa inatoa umuhimu wa kipekee kwa vipaumbele vya Taifa ambavyo ni Uhandisi wa Gesi na Mafuta, Sayansi za Afya, Ualimu, Ualimu wa Sayansi na Hisabati na Uhandisi wa Kilimo na Maji. Aidha, wanafunzi yatima na wale wenye ulemavu hupewa kipaumbele.

Mheshimiwa Naibu Spika, Serikali inatambua kuwepo kwa vyuo vya elimu ya juu Tanzania Bara na Visiwani. Aidha, Serikali inatambua kuwa fursa za kusoma elimu ya juu zinapatikana vyuo vyote vya elimu ya juu hapa nchini ambapo kumekuwepo na wanafunzi wa elimu ya juu wanaotoka Zanzibar na kusomea Tanzania Bara na wengine hutoka Tanzania Bara na kusomea vyuo vikuu vilivyoko Zanzibar. Hivyo basi, kupitia Bodi ya Mikopo ya wanafunzi wa elimu ya juu Serikali inawatangazia wale wanaotarajia kujiunga na vyuo vikuu vyote nchini wanaohitaji mikopo kuomba mikopo bila kujali kama anatoka Tanzania Bara au Zanzibar.

Mheshimiwa Naibu Spika, napenda kulifahamisha Bunge lako Tukufu kwamba hakuna tengeo maalum la fedha kwa Serikali ya Mapinduzi Zanzibar kwa ajili ya kugharamia mikopo ya elimu ya juu. Mikopo inatolewa kwa muombaji aliyekidhi vigezo na sifa za kitaaluma bila kujali anakotoka sehemu gani ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania. Aidha, katika fomu ya kuwasilisha maombi ya mikopo hii hakuna mahali panapomtaka muombaji kutaja anakotoka sehemu gani ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na hivyo Bodi inawatambua waombaji wote kuwa ni Watanzania.

MHE. RICHARD P. MBOGO: Mheshimiwa Naibu Spika, nashukuru. Serikali imekuwa ikijali sana wanafunzi wa vyuo kwa kuwapa mikopo na *allowance* mbalimbali, lakini hivi karibuni kumekuwa na fununu za kucheleweshwa kwa hizi fedha. Sasa je, Serikali ina mpango gani kuhakikisha kwamba fedha zinaenda kwa wakati na kama zinachelewa taarifa inaenda kwa viongozi husika, ili kuondoa hali ya sintofahamu?

NAIBU WAZIRI, OFISI YA RAIS, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA (K.n.y. WAZIRI WA ELIMU, SAYANSI NA TEKNOLOJIA): Mheshimiwa Naibu Spika, ni kweli wakati mwingine huwa kunakuwa na ucheleweshaji wa fedha, lakini lazima niregiste kwamba, kazi kubwa wanayofanya Wabunge wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, hasa Wabunge wa Chama Cha Mapinduzi.

Mheshimiwa Naibu Spika, lazima tuwe wakweli, wakati mwingine unasema kwamba, kuna mtu anazungumza jambo lakini hatekelezi. Wabunge hawa unaowaona humu ni waadilifu wa hali ya juu, siku zote wanalia suala la wanafunzi wanaokosa mikopo. Lakini wengine wanasema wanafunzi wanakosa mikopo ilimradi watengeneze umaarufu wa kisiasa tu, ikiletwa bajeti hapa

kupitisha wanasema hapana. Lakini Wabunge hawa wanajadili kuhakikisha kwamba bajeti hizo kila mwaka zinapita. (Makofi)

Mheshimiwa Naibu Spika, naomba nikwambie, waliweza ku-raise budget kuanzia shilingi bilioni 56 mwaka 2006 mpaka 2007, leo hii tunazungumzia bajeti ya shilingi 480,000,000,073 watoto wanapata mikopo.

Mheshimiwa Naibu Spika, kwa hiyo, lazima tukiri kwamba, kuna kazi kubwa imefanywa na Wabunge hawa kwa ajili ya kuhakikisha wanafunzi wanapata mikopo. (Makofi)

Mheshimiwa Naibu Spika, lakini isitoshe ni kweli wakati mwingine changamoto zinajitokeza. Na juzi-juzi nimesikia kwamba, Chuo cha Dar es Salaam kuna wanafunzi walitaka kugoma. Ni jukumu la Serikali kuhakikisha pesa zinapelekwa na pesa zimeshapelekwa katika vyuo mbalimbali. Kuna baadhi ya vyuo vichache ambavyo bado uhakiki unafanyika, especially Chuo cha UDOM na baadhi ya vyuo vingine. Na uhakiki huu unafanyika kwa sababu imebainika kuna wanafunzi wengine ni wanafunzi hewa.

Mheshimiwa Naibu Spika, kwa hiyo, naomba ndugu zangu tuwe na subira kidogo ni kwamba, mchakato huu unafanyika katika baadhi ya vyuo, vyuo vingine tayari ilitokea mpaka jana nafanya analysis, baadhi ya vyuo vingine wameshapelekwa cheque zao jana, wengine wamepelekwa cheque zao juzi kwa ajili ya vyakula vya wanafunzi. Jukumu letu kubwa kama Serikali ni kuwahudumia wanafunzi hao kwa sababu, tunajua kwamba kuweka bajeti ya shilingi karibuni bilioni mia nne na zaidi kwa ajili ya wanafunzi sio jambo dogo ni jambo ambalo lina utashi wa kisiasa.

NAIBU SPIKA: Waheshimiwa tuendeleo. Mheshimiwa Naibu Waziri alikuwa anajibu kwa niaba. Tunaendelea, Wizara ya Mambo ya Ndani ya Nchi, Mheshimiwa Musa Rashid Ntimizi, Mbunge wa Igalula, sasa aulize swali lake.

Na. 288

Kuwawekea Mazingira Mazuri Polisi Isikizya

MHE. MUSA R. NTIMIZI aliuliza:-

Wilaya ya Uyui ni Wilaya mpya ambayo makao yako Isikizya na Jeshi la Polisi tayari limehamia yaliko Makao Makuu ya Wilaya, lakini mazingira ya hapo kwa askari polisi ni magumu sana kwa sababu hakuna maji, hakuna nyumba za

kuishi askari hao ambao kwa sasa wanaishi kwenye nyumba za kupanga au kwenye mabanda ya mabati yaliyojengwa karibu na kituo.

Je, Serikali ina mpango gani wa kuboresha mazingira hayo kwa askari wetu ili wafanye kazi katika mazingira bora zaidi?

NAIBU WAZIRI WA MAMBO YA NDANI YA NCHI alijibu:-

Mheshimiwa Naibu Spika, kwa niaba ya Wizari ya Mambo ya Ndani ya Nchi, napenda kujibu swali la Mheshimiwa Musa Rashid Ntimizi, Mbunge wa Igalula, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Naibu Spika, ujenzi wa vituo vya polisi, majengo ya utawala na nyumba za kuishi askari ni suala ambalo linahitaji fedha nyingi kwa nchi nzima.

Mheshimiwa Naibu Spika, kumekuwepo na upungufu mkubwa kwenye Vituo vya Polisi Daraja la A na B ni vituo ambavyo vinatakiwa kujengwa katika Mikoa na Wilaya za Kipolisi na Miji inayokuwa. Vituo vya Daraja A vinavyotakiwa kujengwa nchi nzima ni 94 kwa wastani wa shilingi bilioni 94, Vituo vya Daraja B vinahitajika 382 kwa gharama ya shilingi bilioni 191 na Vituo Daraja C 4,043 kwa gharama ya shilingi bilioni 950.

Mheshimiwa Naibu Spika, majengo yanayotakiwa na Makamanda ni 15 wastani wa shilingi bilioni 15, nyumba za kuishi Askari ni zaidi ya 35,000 wastani wa shilingi trilioni mbili nukta nane.

Mheshimiwa Naibu Spika, Serikali imejipanga kufanya yafuatayo, ili kukabiliana na tatizo hili la miundombinu ya Jeshi la Polisi:-

(a) Mheshimiwa Naibu Spika, nyumba za kuishi askari Serikali ina mpango wa kujenga nyumba 3,500 kila mwaka kwa nchi nzima. Serikali kwa Awamu hii ya Tano ina mpango wa kujenga nyumba 4,136 za mkopo kutoka Serikali ya China na tayari mpango huo upo Wizara ya Fedha, mkopo utakaogharimu dola za Kimarekani zinazokisiwa kuwa milioni 500.

(b) Mheshimiwa Naibu Spika, ujenzi wa Vituo vya Polisi Daraja A, B na C na majengo ya makamanda, Serikali itaendelea kujenga vituo hivi kulingana na uwezo na upatikanaji wa fedha.

(c) Mheshimiwa Naibu Spika, Wizara ya Mambo ya Ndani ya Nchi itaendelea kuwasiliana na Serikali za Mitaa, ili pale inapoanzishwa Wilaya au

Mikoa mipya kuwepo na huduma zinazohusiana na masuala ya ulinzi na usalama, ikiwa ni pamoja na kujenga vituo vya polisi na nyumba za kuishi askari.

MHE. MUSA R. NTIMIZI: Mheshimiwa Naibu Spika, nashukuru kwa majibu mazuri ya Naibu Waziri na majibu yanaleta matumaini kwa hawa askari wetu, lakini nilikuwa na maswali madogo mawili ya nyongeza.

Mheshimiwa Naibu Spika, je, katika mpango huu wa Serikali wa kujenga nyumba za askari wetu, Wilaya yetu ya Uyui itaangaliwa kwa macho mawili? Kwa sababu Halmashauri yetu ya Tabora kwa maana ya Uyui imetumia zaidi ya shilingi milioni 300 kujenga kituo kile cha polisi, kwa sasa kama nilivyosema kwenye swali la msingi askari wetu hawana makazi ya kukaa wanakaa kwenye nyumba za mabati.

Lakini la pili, Serikali ina wajibu wa kuwapatia makazi bora askari wetu, ukiangalia nchi nzima askari wetu wanakaa katika nyumba za kupanga mitaani kwa sababu hakuna makazi ya askari wetu.

Je, Serikali inawalipa posho ya makazi askari hawa au ina mpango gani wa kuwalipa posho za makazi askari hawa kwa sababu wanakaa nyumba za kupanga uswahilini? Ahsante.

NAIBU WAZIRI WA MAMBO YA NDANI YA NCHI: Mheshimiwa Naibu Spika, swali lake la kwanza ni swali ambalo limekuwa likiulizwa takribani kila siku katika Bunge hili na kila Mbunge amekuwa akiuliza kwamba nyumba zitajengwa katika eneo lake, vituo vitajengwa katika eneo lake. Nimekuwa nikijibu na vitajengwa lini, likiwemo suala la Mheshimiwa Mbunge la Uyui. Na nimekuwa nikijibu swali hili mara nyingi kwa mfumo ambao umezoeleka hapa, lakini naomba leo nije na jibu lingine kidogo ambalo litakuwa ni mbadala ambayo yale najibu. Si kwa majibu ya majibu ambayo nilikuwa nimejibu mwanzo yatakuwa hayamo, majibu ambayo nilikuwa nimeyajibu mwanzo yataendelea kubakia vilevile kwamba tunaendelea kujenga kadri ya hali ya uwezo wa bajeti utakaporuhusu ukiachilia mbali programu ambazo tayari ziko mezani.

Mheshimiwa Naibu Spika, lakini jibu ambalo nataka niongezee sasa hivi ni kwamba nilikuwa naomba nitoe wito kwa Waheshimiwa Wabunge kwamba katika fedha za Mfuko wa Jimbo ambazo tunapata basi tuweke kipaumbele kuhakikisha kwamba tunaimarisha makazi ya askari kwa yale maeneo ambayo bado ujenzi wake haujakuwa katika ratiba za hivi karibuni pamoja na vituo vya polisi. Kwa hiyo, pamoja na nyongeza hiyo na hili lingine lilikuwa kama ni ushauri nilitaka nitoe.

Mheshimiwa Naibu Spika, lakini kimsingi ni kwamba ujenzi wa nyumba 4,136 unahusisha mikoa 17, lakini wamechukua mikoa miwili ya Zanzibar. Kimsingi Mikoa ya Zanzibar ni mitano kwa hiyo inakuwa takribani 20. Sasa labda Mheshimiwa Ntimizi, mimi na yeye tukae baadaye tuone kama katika Wilaya yake ya Uyui, katika Awamu ya Kwanza unaingia ama kama haimo katika awamu ya kwanza basi tuweze kushirikiana mimi na yeye kuhakikisha tunaingiza katika Awamu ya Pili ya ujenzi wa nyumba hizo 4,136.

Mheshimiwa Naibu Spika, lakini swali lake la pili alikuwa ameuliza ni kwamba je, kuna utaratibu wa kuwalipa askari posho wale ambao hawakai katika nyumba za Serikali, ni kweli upo utaratibu huo, na kuna posho ya pango, ni asilimia 15 ya mshahara.

NAIBU SPIKA: Mheshimiwa Jumaa Aweso.

MHE. JUMAA H. AWESO: Mheshimiwa Naibu Spika, nikushukuru, kwa kuwa tatizo la Mazingira magumu kwa Jeshi la Polisi linafanana kabisa na Jimbo la Igalula, je, ni lini Naibu Waziri atafika katika Jimbo la Pangani kuhakikisha kwamba tunaenda kuangalia manyanyaso askari wanayopata katika Jimbo langu la Pangani hususan katika suala zima la makazi, pamoja na kituo kibovu cha Jeshi la Polisi?

Kwa hiyo, nilikuwa nataka *commitment* ya Naibu Waziri yupo tayari kushirikiana na mimi kwenda Pangani kuhakikisha kwamba akaone hali halisi ya Manyanyaso wanayoyapata Jeshi la Polisi wa Pangani?

NAIBU WAZIRI WA MAMBO YA NDANI YA NCHI: Mheshimiwa Naibu Spika, Mheshimiwa Naibu Spika, niko tayari, kwa hiyo, baada ya kikao hiki tupange ratiba. (*Makofi*)

NAIBU SPIKA: Mheshimiwa Stanslaus Mabula.

MHE. STANSLAUS S. MABULA: Mheshimiwa Naibu Spika, kwa sababu matatizo ya Jimbo la Igalula ni sawa na matatizo ya Jimbo la Nyamagana, nigeomba pia kutumia nafasi hii kumuuliza Mheshimiwa Naibu Waziri.

Katika Jimbo la Nyamagana ziko nyumba za polisi ambazo zimejengwa toka mwaka 2010 tarehe 24 Mei zilitarajiwa kukamilika baada ya wiki 36. Lakini kwa masikitiko makubwa mpaka hivi ninavyozungumza leo nyumba zile hazijakamilika. Wangeweza kukaa askari zaidi ya 24 na familia zao na Jeshi la Polisi likaonesha *motivation* kubwa kwa askari hawa kuishi kwenye mazingira bora na salama ili waweze kufanya kazi zao.

Mheshimiwa Mwenyekiti, sasa ni lini Mheshimiwa Waziri ananithibitishia nyumba hizi zitajengwa na kukamilika kama ambavyo mkataba wa mkandarasi unavyosema miaka minne baadaye? (Makofi)

NAIBU WAZIRI WA MAMBO YA NDANI YA NCHI: Mheshimiwa Naibu Spika, ni kweli mradi wa nyumba ambazo zingeweza kuwa na makazi ya takribani familia 24 pale Mwanza, ulikuwa umesuasua kidogo. Lakini katika bajeti yetu ya mwaka huu katika bajeti ya mwendeleo tumetenga fedha kwa ajili ya kukamilisha mradi huo pamoja na miradi mingine ambayo imekuwa ikisua sua ikiwemo mradi ule wa nyumba ambayo familia 12 Kagera, kuna Musoma - Mara, Ludewa - Njombe, na Makao Makuu ya upelelezi ya Makosa ya Jinai pale Dar es Salaam.

MHE. DEO K. SANGA: Mheshimiwa Naibu Spika, nikushukuru, niulize swali la nyongeza linalolingana na Wilaya ya Uyui. Katika mji wa Makambako kipolisi ni Wilaya ya Kipolisi, pamoja na maelezo ambayo Serikali imetoa mazuri. Je, Serikali ina mpango gani hasa hususani kituo cha Makambako ambacho ndicho kiko barabarani yaani kiko njia panda ya kwenda Mbeya, Songea na askari hawa hawana nyumba kabisa hata moja ya kuishi?

Je, Serikali ina mpango gani wa kuzijenga nyumba katika kituo cha Polisi cha Makambako na wakati eneo la kujenga nyumba lipo? Nakushukuru

NAIBU WAZIRI WA MAMBO YA NDANI YA NCHI: Mheshimiwa Naibu Spika, kama nilivyojibu swali ambalo liliulizwa la nyongeza la Mheshimiwa Ntimizi, ni kwamba tuna ujenzi wa nyumba za askari kwa awamu mbili. Kwa hiyo, hoja yake kwamba eneo la Makambako limo katika utaratibu huo ama halimo?

Mheshimiwa Naibu Spika, nadhani cha kufanya anipatie muda nipitie kwenye orodha ya zile Wilaya maana kujua Wilaya zote kwa Mikoa ni rahisi sana, lakini kujua Wilaya zote na maeneo yote nchi nzima *exactly* ni wapi nyumba hizi zitajengwa hasa ukiangalia kwamba inawezekana baadhi ya Wilaya mgao haujafanyika. Inahitaji nipitie kwa hiyo baada kupitia nitamjulisha, ikiwa haimo katika awamu ya kwanza basi tutazingatia katika awamu ya pili.

NAIBU SPIKA: Tunaendelea, Mheshimiwa Mwantumu Dau Haji, Mbunge wa Viti Maalum sasa aulize swali lake.

Na. 289

Kudhibiti Vitendo vya Rushwa kwa Askari wa Usalama Barabarani

MHE. MWANTUMU DAU HAJI aliuliza:-

Askari wa usalama barabarani ndio wenye dhamana ya kuhakikisha usalama wa watumiaji wa barabara, lakini kwa sasa askari hao wamekuwa wakijihusisha na vitendo vya rushwa na ukosefu wa maadili.

Je, Serikali ina mpango gani wa kuhakikisha askari wa usalama barabarani wanakuwa waadilifu na hawajihusishi na vitendo vya rushwa?

NAIBU WAZIRI WA MAMBO YA NDANI YA NCHI alijibu:-

Mheshimiwa Naibu Spika, naomba kujibu swali la Mheshimiwa Mwantumu Dau Haji Mbunge wa Viti Maalum, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Naibu Spika, Serikali kupitia Jeshi la Polisi limekuwa na mikakati ya kuhakikisha askari wa usalama barabarani hawapokei rushwa kwa kufanya yafuatayo:-

(i) Kutoa elimu wa askari wote wakiwemo wa usalama barabarani juu ya madhara ya rushwa katika mabaraza, kwenye komandi na vikosi, ikiwa ni pamoja na kutoa maelekezo kwa askari kabla ya kuingia kazini na baada ya askari kutoka kazini.

(ii) Kutoa namba za simu za viongozi wa polisi, viongozi wa mamlaka nyingine za ulinzi na usalama kwa umma.

(iii) Mfumo wa kutoa *notification* kwa kutumia mashine za kielektroniki ambayo nimoja wapo ya mkakati wa kukomesha rushwa barabarani.

(iv) Kusambaza mabango katika maeneo mbalimbali yanayopiga vita rushwa.

(v) Kuanzishwa kwa masanduku ya maoni ili kutoa malalamiko katika vituo vya polisi.

(vi) Kuwasimamia na kuwakagua mara kwa mara askari hawa katika maeneo yao ya kazi.

Mheshimiwa Naibu Spika, pamoja na mikakati hiyo Serikali haitasita kuwachukulia hatua wale wote wanaojihusisha na vitendo vya rushwa.

NAIBU SPIKA: Mheshimiwa Mwantumu Haji, swali la nyongeza.

MHE. MWANTUMU DAU HAJI: Mheshimiwa Naibu Spika, ahsante na namshukuru Waziri kwa masuala yake mazuri aliyonipatia, lakini napenda kuuliza swali la nyongeza.

Mheshimiwa Naibu Spika, ni hatua gani zinachukuliwa kwa wale askari ambao watabainika kuchukua rushwa kwa madereva ambao wametenda makosa?

Na je, madereva wanaojaza abiria kwenye magari kuliko *level seat*, hawa wanachukuliwa hatua gani?

NAIBU WAZIRI WA MAMBO YA NDANI YA NCHI: Mheshimiwa Naibu Spika, hatua ambazo askari wanachukuliwa wanapobainika wanajihusisha na vitendo vya rushwa ni kufukuzwa kazi mara moja. Lakini pamoja na kufukuzwa kazi, pia kushitakiwa.

MHE. MARY P. CHATANDA: Mheshimiwa Naibu Spika, nashukuru kwa kuniona. Kwa kuwa usalama barabarani ni pamoja na kusimamia kuhakikisha kwamba ajali hazitokei mara kwa mara.

Je, Korogwe kutoka Chalinze hadi Same ni kilometa kama 370 na kitu, je, Serikali kwa maana ya Wizara ya Mambo ya Ndani, askari wa Korogwe Mjini wao ni mara nyingi ndiyo ambao huwa wanashughulikia ajali kutoka kwenye maeneo hayo niliyoyasema hizo kilometa zote hizo. Watakuwa tayari kuwapatia gari askari wa barabarani ili waweze kufanya *patrol* ili waweze kupunguza ajali zinazotokea barabarani?

NAIBU WAZIRI WA MAMBO YA NDANI YA NCHI: Mheshimiwa Naibu Spika, naomba kujibu swali la nyongeza la Mheshimiwa Mary Chatanda, Mbunge wa Korogwe Vijijini?

MHE. MARY P. CHATANDA: Korogwe Mjini.

NAIBU WAZIRI WA MAMBO YA NDANI YA NCHI: Mheshimiwa Naibu Spika, tupo tayari kupeleka gari la nyongeza hapo cha msingi ni kuyapima mazingira hayo, kwa hiyo, nawalekeza Jeshi la Polisi kulipitia ombi la Mheshimiwa Chatanda na kuangalia uwezekano wa kuongeza gari moja pale litakapokuwa limepatikana. (*Makofi*)

MWENYEKITI: Mheshimiwa Zaynabu Vulu.

MHE. ZAYNABU M. VULU: Mheshimiwa Naibu Spika, asante, kwa kuwa usalama barabara ni sio tu kuangalia magari bali pia na kuhakikisha wale wanaoangalia usalama wa barabarani wanakuwa katika mazingira mazuri.

Je, Serikali ina mpango gani wa kuwajengea askari hawa wa barabarani vibanda ili wajihifadhi wakati wa mvua badala ya kuwa wanakaa chini ya miti na sio hivyo tu na watawasaidiaje hasa kina mama wale askari wanapohitaji kujisitiri?

NAIBU WAZIRI WA MAMBO YA NDANI YA NCHI: Mheshimiwa Naibu Spika, kwanza nichukue fursa hii kumpongeza sana Mheshimiwa Mbunge kwa *concern* yake aliyokuwa nayo kwa askari wetu hawa wa usalama barabarani ambao wanafanya kazi zao katika mazingira magumu ambayo ameelezea. Lakini Jeshi la Polisi lina changamoto nyingi na changamoto za vituo vya kudumu na changamoto ya vituo vya dharura.

Kwa hiyo, niseme tu kwamba kadri ya hali ya uwezo wa fedha ya Jeshi la Polisi utakavyokuwa unaruhusu tutaendelea kutafuta changamoto hizi moja baada ya moja kulingana na kipaumbale.

Mheshimiwa Naibu Spika, lakini hata hivyo kuna hatua ambazo za dharura kwa mfano tuna utaratibu wa *mobile police post* ambazo tumekuwa tukizitumia.

Mheshimiwa Naibu Spika, hata hivyo kupitia mradi wa *BRN* ambao tumechukua *case study* ya Mkoa wa Kinondoni mtaona kwamba tumeyazingatia hayo mapendekezo ya Mheshimiwa Mbunge na kama nilivyosema uwezo utakaporuhusu ile *case study* ya kinondoni tutaitawanya au kuisambaza maeneo mengine ya nchi.

NAIBU SPIKA: Mheshimiwa Fakharia swali fupi.

MHE. FAKHARIA SHOMAR KHAMIS: Mheshimiwa Naibu Spika, ahsante na naomba kumuuliza Mheshimiwa Naibu Waziri swali moja ya nyongeza.

Kwa kuwa baadhi ya askari ambao wanaotumia mashine za kielektroniki njiani mle huwa zinawashinda kuzitumia na utaona wanahangaika nazo.

Je, Mheshimiwa Waziri anaweza kuniambia elimu waliyoipata kwa askari wale ilichukua muda gani hata baadhi yao hadi leo hawajaweze kuzitumia vizuri?

NAIBU WAZIRI WA MAMBO YA NDANI YA NCHI: Mheshimiwa Naibu Spika, ametaka kujua muda ambao elimu askari wale wamechukua basi nitafanya utafiti wa kujua muda huo halafu nitampa majibu hayo baadaye.

NAIBU SPIKA: Tunaendelea Wizara ya Ujenzi Uchukuzi na Mawasiliano, Mheshimiwa Abdallah Hamisi Ulega, Mbunge wa Mkuranga sasa aulize swali lake.

Na. 290

Hitaji la Barabara ya kutoka Mkuranga- Kisarawe- Kibaha

MHE. ABDALLAH H. ULEGA aliuliza:-

Je ni lini Serikali itawasaidia wananchi wa Wilaya ya Mkuranga kwa kuwaunganisha kwa barabara ya moja kwa moja kutoka Mkuranga - Kisarawe - Kibaha bila ya kupitia Mkoa wa Dar es Salaam?

NAIBU WAZIRI WA UJENZI, UCHUKUZI NA MAWASILIANO alijibu:-

Mheshimiwa Naibu Spika, kwa niaba ya Waziri wa Ujenzi, Uchukuzi na Mawasiliano napenda kujibu swali la Mheshimiwa Abdallah Hamisi Ulega, Mbunge wa Mkuranga kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Naibu Spika, Wilaya za Mkuranga, Kisarawe na Kibaha zimeunganishwa na barabara za lami kupitia Dar es Salaam kutokana na sababu za kijiografia. Aidha, Wilaya za Kibaha na Kisarawe zinaunganishwa na barabara ya Kiluvya - Mpuyani yenye urefu wa kilometa 22, na Wilaya za Kisarawe na Mkuranga zinaunganishwa na barabara ya lami kupitia Mbagala - Charambe yenye urefu wa kilometa 29.

Mheshimiwa Naibu Spika, Makao Makuu ya Wilaya za Mkuranga na Kibaha yapo kwenye barabara kuu za Dar es Salaam – Kibiti – Lindi; na Dar es Salaam - Chalinze - Mbeya hadi Tunduma na barabara hizi zinapitika na zipo kwenye hali nzuri. Aidha, barabara ya moja kwa moja ya Mkuranga - Kisarawe - Kibaha, itawekwa katika mipango ya baadae ya Serikali kulingana na upatikanaji wa fedha.

MHE. ABDALLAH H. ULEGA: Mheshimiwa Naibu Spika, nashukuru kwa majibu haya, ya Mheshimiwa Naibu Waziri wa Ujenzi na Uchukuzi. Kama Serikali ilivyosema kwamba tunayo barabara ya lami ya kutuunganisha na Dar es Salaam. Sisi watu wa Mkuranga tunataka barabara itakayotuunganisha,

Kisarawe mpaka Kibaha moja kwa moja, uwezekano wa kufanya hivyo upo, tunayo barabara ya kutoka Kimanzichana mpaka Mkamba, Mkamba mpaka Mkuluwili, Mkuluwili inapita katika Bonde la Saga, na kwenda kutokea Msanga, takapofika pale Msanga, itakwenda kuungana na barabara ya Manelomango inayotoka Mzenge, Mlandizi, inakwenda mpaka Mloka.

Mheshimiwa Naibu Spika, barabara ambayo imeahidiwa katika ilani ya uchaguzi ya Chama cha Mapinduzi. *(Makofi)*

Namuomba Waziri aichukue barabara hii, aziagize mamlaka zinazohusika ziweze kutuunganisha sisi watu wa Mkuranga, Kibiti, Rufiji kwa pamoja na Wilaya ya Kisarawe mpaka Kibaha.

NAIBU SPIKA: Ahsante. Mheshimiwa Naibu Waziri hilo lilikuwa ni ombi, kwa hiyo, uyajibu maombi hayo.

NAIBU WAZIRI WA UJENZI, UCHUKUZI, NA MAWASILIANO: Mheshimiwa Naibu Spika, nimelisikia ombi lake amelisema kwa sauti kuu, ninafahamu barabara anayoielezea, ya kutokea Kimanzichana hadi Msanga. Ni barabara ambayo ipo, sana sana katika barabara hiyo, kuna tatizo dogo tu la bonde, hilo bonde linaloitwa Bonde la Saga, ambalo nadhani Halmashauri haina uwezo wa kulihudumia.

Mheshimiwa Naibu Spika, labda tu nimwambie kwamba kutokana na sauti hiyo kuu, Halmashauri ya Wilaya ya Mkuranga kwa kushirikiana na Halmashauri ya Wilaya ya Kisarawe, wajenge hoja ya kipande hiki kama cha kilometa mbili hadi cha kilometa tatu cha Bonde la Saga. Katika Mfuko wa Barabara kupitia Mkoa na hatimaye uje Taifa, tuangalie namna ya kufanya kama ombi maalum la kushughulikia hili bonde; nina uhakika bonde hili likishughulikiwa, uwezo wa Halmashauri kuishughulikia hiyo barabara upo. *(Makofi)*

MHE. INNOCENT L. BASHUNGWA: Mheshimiwa Naibu Spika, nakushukuru sana kwa kunipa nafasi ya kuuliza swali la nyongeza.

Mheshimiwa Naibu Spika, changamoto za Jimbo la Mkuranga zinafanana na changamoto za Jimbo la Karagwe. Naishukuru Serikali kwa kutuunganisha Jimbo la Karagwe na Jimbo la Kyerwa kwa kuweka mpango wa kujenga kwa lami barabara ya Mugakolongo kwenda Mulongo. Nipende kumuomba Mheshimiwa Waziri akisaidie Kijiji cha Rwambaizi, barabara imekwepa kijiji na kama mnavyojua barabara huchochea maendeleo. Nipende kumuomba Mheshimiwa Waziri, atusaidie barabara ya Mgakolongo kwenda Mulongo, ipite

kwenye kijiji cha Rwambaizi, ili wananchi wangu wa hicho kijiji waweze kupata maendeleo yatakayokuja na ujenzi wa barabara hiyo la lami, nashukuru sana. (Makofi)

NAIBU SPIKA: Mheshimiwa Bashungwa swali lako ni la nyongeza, kwa hiyo inabidi liwe fupi, na nadhani umeleta ombi, Mheshimiwa Naibu Waziri unaona amesimama ameishaelewa na amesikia.

NAIBU WAZIRI WA UJENZI, UCHUKUZI NA MAWASILIANO: Mheshimiwa Naibu Spika, kwa bahati nzuri barabara anayoitaja ni barabara ambayo ipo katika Ilani ya Chama cha Mapinduzi, na kwa mwaka 2016/2017 anafahamu kwamba imetengewa fedha. Naomba kumhakikishia Mheshimiwa Bashungwa, Wizara yetu dhamana yake ni kutekeleza ahadi za ilani ya Chama cha Mapinduzi, ikiwa ni pamoja na kuhakikisha barabara hii katika miaka hii mitano, inakamilika kujengwa kwa lami.

MHE. SUBIRA K. MGALU: Mheshimiwa Naibu Spika, ahsante kwa kuniona. Kwa kuwa Mkoa wa Pwani ni Mkoa ambao umeelekezwa kupima maeneo kwa ajili ya ujenzi wa viwanda; na kwa kuwa Wilaya ya Kisarawe imetenga eneo la viwanda ambalo inapita barabara ya Kiluvya - Mpuyani.

Je, Naibu Waziri pamoja na jibu lake kwa swali la msingi, yupo tayari kutembelea barabara hiyo mara baada ya Bunge hili; ili kuona eneo la mkakati la ujenzi wa viwanda ambalo limetoa zaidi ya viwanja 111 na wawekezaji mbalimbali wameonesha fursa?

NAIBU WAZIRI WA UJENZI, UCHUKUZI NA MAWASILIANO: Mheshimiwa Naibu Spika, nakubaliana naye kwamba baada ya kumaliza Bunge hili, nitatembelea hii barabara inayoanzia Kiluvya, ili kuangalia changamoto zake.

MHE. MARTHA M. MLATA: Mheshimiwa Naibu Spika, nakushukuru sana.

Barabara inayounganisha Mkoa wa Singida, kwenda Wilaya ya Mkalama, ambayo inaunganisha pia Mkoa wa Simiyu, kupitia daraja la Sibiti kwa hali ya mshangao sana mkandarasi alifika *site* lakini akaondoka, sasa nilikuwa namuomba Naibu Waziri, yuko tayari kwenda kusaidiana na wananchi wale kushangaa ni kwa nini mkandarasi aliondoka *site*?

NAIBU SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri, naona una maombi mengi sana leo ombi lingine hilo.

NAIBU WAZIRI WA UJENZI, UCHUKUZI NA MAWASILIANO: Mheshimiwa Naibu Spika, mimi na Mheshimiwa Waziri wangu, tutajigawa kuhakikisha kwamba maombi haya ikiwa ni pamoja na la kwake tunayatekeleza. Labda niombe hapo hapo Waziri wangu aniruhusu, kati ya Kiluvya na Daraja la Sibiti, mimi aniruhusu niende kwenye Daraja la Sibiti. *(Makofi)*

NAIBU SPIKA: Tunaendelea, Wizara ya Maji na Umwagiliaji Mheshimiwa Vedasto Edgar Ngombale, Mbunge wa Kilwa Kaskazini swali lake linaulizwa kwa niaba na Mheshimiwa Musukuma Joseph Kasheku.

MBUNGE FULANI: Aaah!

MHE. JOSEPH K. MUSUKUMA: Mheshimiwa Naibu Spika, naomba swali langu namba 291 lijibiwe.

MBUNGE FULANI: Sio la kwako, ni kwa niaba.

NAIBU SPIKA: Mheshimiwa Musukuma ni kwa niaba.

MHE. JOSEPH K. MUSUKUMA: Kwa niaba, lijibiwe.

Na. 291

Kuanzisha Mradi wa Maji kutoka Mto Rufiji

MHE. JOSEPH K. MUSUKUMA (K.n.y. MHE. VEDASTO E. NGOMBALE) aliuliza:-

Napongeza jitihada za Serikali kwa kuanzisha mradi wa maji katika kijiji cha Mingumbi ambao utakapokamilika wananchi katika vijiji vya Mingumbi, Kilelima, Naipuli, Njia Nne, Tingi, Mtandago na Miteja kuondokana na tatizo la maji. Hata hivyo, tatizo la maji bado ni kero kubwa katika maeneo mengi ya Jimbo la Kilwa Kaskazini na Wilaya ya Kilwa kwa ujumla.

Je, Serikali ina mpango gani wa kuanzisha mradi mkubwa wa maji kutoka katika Mto Rufiji ambao upo jirani na Wilaya ya Kilwa kwa madhumuni ya kumaliza kabisa kero sugu ya maji inayowakabili wananchi wa Wilaya ya Kilwa.

NAIBU WAZIRI WA MAJI NA UMWAGILIAJI alijibu:-

Mheshimiwa Naibu Spika, kwa niaba ya Waziri wa Maji na Umwagiliaji, naomba kujibu swali la Mheshimiwa Vedasto Edgar Ngombale, Mbunge wa Kilwa Kaskazini, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Naibu Spika, Serikali inatekeleza Programu ya Maji na Usafi wa Mazingira Vijijini ambapo ujenzi wa miradi umekamilika katika vijiji sita vya Kandawale, Mtandi, Ngea, Njinjo, Nanjilini na Hanga. Ujenzi katika vijiji vya Mtandango na Mingumbi unaendelea na upo katika hatua mbali mbali, katika mwaka wa fedha 2016/2017 Serikali imetenga kiasi cha shilingi 785,924,000 kwa ajili ya kufanya utafiti, wa vyanzo vingine vya maji katika vijiji vya Lihimaliao, na Nainokwe ambavyo hapo awali vilikosa vyanzo, pamoja na kukamilisha miradi inayoendelea.

Mheshimiwa Naibu Spika, katika mpango wa muda mrefu, wa kumaliza kabisa kero ya maji, inayowakabili wananchi waishio maeneo yanayozungukwa na Mto Rufiji, ikiwemo Wilaya ya Kilwa. Serikali kupitia Awamu ya Pili ya Mpango wa Maendeleo wa Sekta ya Maji ambao umeanza mwezi Januari, 2016 itaangalia uwezekano wa kufanya utafiti wa mradi wa kutoa maji kutoka Mto Rufiji kupeleka maeneo yote yanayozungukwa na mto huo, vikiwemo vijiji vya Wilaya ya Kilwa Kaskazini. (Makofi)

MHE. JOSEPH K. MUSUKUMA: Mheshimiwa Naibu Spika, nashukuru kwa kuwa wananchi wa Kilwa Kaskazini walichagua Mbunge anayekimbia kamera na anayeogopa Kanuni za Bunge. Sasa swali hili naomba nilielekeze kwenye matatizo yalioko kwenye Jimbo la Geita Vijijini walikochagua Mbunge makini na asiyeogopa Kanuni na kamera.

Naomba kumuuliza Mheshimiwa Waziri kwamba kwa kuwa wananchi wa Jimbo la Geita wana matatizo kama ya Kilwa. Swali, tumekuwa na mradi wa umwagiliaji wa Nzela Nyamboge ambao umedumu sasa kwa miaka 19 haujakamilika, ni lini mradi huu wa *scheme* ya umwagiliaji ya Nzela Nyamboge itatekelezwa?

Lakini naomba niulize swali la pili, wananchi wa Jimbo la Ilemela Maduka Tisa ambayo ndio *center* inayokuwa kwa kasi; wana malalamiko ya maji, na wameisha fuatilia hawajapata muafaka wa kupatiwa maji katika kitongoji cha Maduka Tisa, ni nini kauli ya Waziri kuhusiana na matatizo haya ya wananchi wa Ilemela na Jimbo la Geita Vijijini?

NAIBU WAZIRI WA MAJI NA UMWAGILIAJI: Mheshimiwa Naibu Spika, swali la kwanza amesema mradi wa umwagiliaji wa Nzela, nimuahidi Mheshimiwa Mbunge kwamba mradi huu nitaufuatilia. Lakini nitoe taarifa kwamba Serikali

imekamilisha kuunda Tume ya Umwagiliaji ambayo taratibu zake zimekamilika katika mwaka huu wa fedha 2015/2016. Kwa hiyo, sasa hivi Serikali inaanza kutenga fedha sasa, kwa ajili ya utekelezaji wa miradi ya umwagiliaji ambao sasa una tume maalum ambayo ndio itashughulikia miradi ya umwagiliaji. Kwa hiyo, miradi yote ambayo ilikuwa imeanza tutahakikisha imekamilika, miradi mipya itaanza na kama mlivyoona kwenye kitabu cha Wizara ya Maji cha bajeti, tunaanza kufanya utafiti mkubwa kwa ajili ya kuweka miradi ya umwagiliaji.

Mheshimiwa Naibu Spika, kuhusu Maduka Tisa, Kijiji cha Ilemela, Mheshimiwa Mbunge kama unavyofahamu katika Awamu ya Kwamba ya Programu ya Maendeleo ya Maji iliyoanza mwaka 2006/2007 tulikuwa tumepanga kutekeleza miradi 1,810. Tumekamilisha miradi 1,210 sasa hivi kuna miradi 374 ambayo utekelezaji wake unaendelea na kuna miradi 226 ambayo miradi hiyo haikuanza.

Katika bajeti ambayo mmeipitisha Waheshimiwa Wabunge juzi, tunalenga kwanza kukamilisha miradi ambayo utekelezaji unaendelea na kuanza ile ambayo ilikuwa haijaanza, baadae tunaendelea sasa kuweka miradi mipya. kwa hiyo, katika hii Programu ya Pili, nikuhakikishie Mheshimiwa Mbunge kwamba, hawa wananchi wa Maduka Tisa, tutahakikisha kwamba tumewapatia maji. (Makofi)

MHE. DKT. DALALY P. KAFUMU: Mheshimiwa Naibu Spika, ili kuondoa matatizo ya maji vijijini, Serikali imekuwa ikifanya miradi mingi kama ilivyo katika Jimbo la Kilwa Kaskazini. Mradi wa maji wa Kata ya Itunduru - Igunga, ulitekelezwa, miundombinu ikakamilika, lakini maji hayakupatikana, miundombinu imebaki *white elephant*. Nauliza ni lini Serikali itatafuta chanzo cha maji ili miundombinu hii iweze kutumika?

NAIBU WAZIRI WA MAJI NA UMWAGILIAJI: Mheshimiwa Naibu Spika, ni kweli kabisa kwamba kuna miradi ambayo ilikuwa ni ya kujenga miundombinu na kutafuta chanzo cha maji. Lakini kwa bahati mbaya vyanzo vya maji vile havikupata maji, kwa sasa tunaendelea, lile eneo ambalo halikupata maji tunatafuta eneo jingine karibu, ili tuweze kupata maji, wananchi waendeleo kupata maji. Kwa hiyo, nimuhakikishie Mheshimiwa Mbunge kwamba, kwenye hii Programu ya Pili yale maeneo ambayo tulitafuta maji tukakosa, lazima sasa tutafute maji tupate tukamilishe huo mpango ambao tulikuwa tumepanga. Kwa hiyo, hilo eneo lako pia, tutahakikisha kwamba tunatafuta chanzo kingine ili uweze kupata maji.

MHE. SHABANI O. SHEKILINDI: Mheshimiwa Naibu Spika, ahsante, kwa kuwa Wilaya ya Lushoto ni ya wakulima wa mboga mboga na matunda. Je, ni lini Serikali itawajengea mabwawa, hasa wakulima wa Mavumbai, Mavongo, Kwaiboheloi, Ubili, Mbwei, Mlola, Kichangai na ngwelo ili na wao waweze kulima kilimo cha umwagiliaji?

NAIBU WAZIRI WA MAJI NA UMWAGILIAJI: Mheshimiwa Naibu Spika, katika Bunge hili tumeelekeza na tumeagiza, kwamba Wakurugenzi wote wa Halmashauri kila mwaka wahakikishe wanasanifu bwawa moja kwa ajili ya kilimo cha umwagiliaji na maji ya matumizi ya binadamu na mifugo.

Mheshimiwa Naibu Spika, niagize tena kila Halmashauri wahakikishe wanafanya hivyo, na wanaomba pesa Wizara ya Maji na Umwagiliaji tuweze kuwapa, ili tuhakikishe tunapata mabwawa ya kutosha kwa ajili ya kilimo cha umwagiliaji.

Kwa hiyo, Mheshimiwa Mbunge ninaomba sana, pengine sasa hivi Mkurugenzi hanisikii, lakini tukimaliza Bunge leo mpigie simu ahakikishe kwamba anafanya utafiti au tunawasiliana naye kuhakikisha kwamba, katika hili eneo basi tuhakikishe kwamba tunapata bwawa ambalo litahakikisha linapata maji, kwa ajili ya kuendeleza kilimo cha mboga mboga.

MHE. JUMA S. NKAMIA: Mheshimiwa Naibu Spika, nakushukuru kwa kunipa nafasi niulize swali moja la nyongeza.

Kwa kuwa Serikali imetoa shilingi bilioni tatu kwa ajili ya kukamilisha Mradi wa Maji wa Ntomoko ambao chanzo chake kipo Wilaya ya Kondoa kwa ajili ya vijiji vya Wilaya ya chemba, na Wilaya ya Kondoa. Mradi huu haujakamilika hadi sasa na tumeambiwa kwamba vijiji viwili, kijiji cha Jangalo na Madaha hawatapata maji, licha ya kwamba fedha hizi zilitolewa ili na wao wapate maji kwenye mradi huu.

Je, Mheshimiwa Waziri yuko tayari kuongozana kwenda kukutana na Mkurugenzi wa Kondoa na Chemba ili tufanye makubaliano sasa pesa zile zilizokuwa zikamilishe mradi huu zisogezwe ili tuchimbe visima walau viwili kwa ajili ya Jangalo na Madaha?

NAIBU WAZIRI WA MAJI NA UMWAGILIAJI: Mheshimiwa Naibu Spika, kwa bahati nzuri Mheshimiwa Mbunge anafahamu kwamba ni kweli tumekuwa na huu mradi wa Ntomoko ambao ulilenga kwenda mbali. Lakini baada ya kufanya utafiti zaidi, tumegundua kwamba chanzo cha maji katika hili eneo hakiwezi kutosheleza vijiji ambavyo tulikuwa tumevilenga. Kwa hiyo kwa sasa

pesa tuliyotoa itakamilisha huo mradi ili kuhakikisha vijiji viwili vimepata maji. Vijiji vingine vilivyobaki itabidi tufanye utaratibu wa kuchimba visima, kuhakikisha kwamba wananchi hao wamepata maji.

Mheshimiwa Naibu Spika, ombi la kuongozana naye, ni sawa ngoja tumalize Bunge, lakini kikubwa ni kwamba tuhakikishe maji yanapatikana na kwamba Wizara ina taarifa na hata katika maandiko yetu tumeandika hivyo, kwamba maji yaliyopo Ntomoko yatatosheleza vijiji viwili tu, hivyo vijiji vingine vilivyobaki vinafanyiwa utaratibu mwingine.

NAIBU SPIKA: Tunaendelea, Wizara ya Maliasili na Utalii, Mheshimiwa Doto Mashaka Biteko, Mbunge wa Bukombe sasa aulize swali lake.

MHE. DOTO M. BITEKO: Mheshimiwa Naibu Spika, kabla sijauliza swali naomba nifanye marekebisho kwenye swali neno wanyamapori libaki neno misitu; na baada ya marekebisho hayo ninaomba sasa swali langu Na. 292 lipate majibu.

Na. 292

Kujenga Ofisi ya Maliasili katika Kitongoji cha Idosero

MHE. DOTO M. BITEKO aliuliza:-

Maafisa wa Idara ya Misitu walivamia wananchi wa kitongoji cha Idosero kilichosajiliwa kwa GN na kuchoma nyumba 40 za wananchi na kuharibu mazao yao.

Je, Serikali inawaambia nini wananchi wa Idosero kwa hasara kubwa waliyopata?

NAIBU WAZIRI WA MALIASILI NA UTALII alijibu:-

Mheshimiwa Naibu Spika, kwa niaba ya Waziri wa Maliasili na Utalii, naomba kujibu swali la Mheshimiwa Doto Mashaka Biteko, Mbunge wa Jimbo la Bukombe kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Naibu Spika, eneo la Idosero limo ndani ya misitu ya Biharamulo na Kahama yenye jumla ya hekta 134,684 iliyoanzishwa kwa sheria, Sura ya 389, Nyongeza ya 59 ya mwaka 1954 na kufanyiwa marekebisho kwa Tangazo la Serikali namba 311 la mwaka 1959. Misitu hii kwa sasa inasimamiwa na Sheria ya Misitu Sura ya 323 Toleo la mwaka 2002.

Mheshimiwa Naibu Spika, mnamo tarehe 07 Novemba, 2015 Maafisa kutoka Wakala wa Huduma za Misitu Tanzania kwa kushirikiana na Halmashauri ya Wilaya ya Bukombe walifanya operesheni ya kuhamisha wavamizi katika misitu.

Mheshimiwa Naibu Spika, wakazi wa eneo la Idosero walianza kuingia na kufanya shughuli za kibinadamu ndani ya misitu hii mwaka 1985 na uvamizi uliongezeka hatua kwa hatua na kukithiri baada ya kutolewa kwa Tangazo la Serikali Namba 221 la tarehe 27 Juni, 2015 lililolipa eneo hilo hadhi ya kitongoji kipa katika kijiji cha Nampalahala, bila kubainisha mipaka ya kitongoji hicho. Tamko hilo lilikizana na matangazo ya Serikali yaliyopita au yaliyotangulia na Sheria ya Misitu Sura ya 323 ya mwaka 2002 yanayotambua kuwa eneo hilo ni hifadhi ya misitu.

Mheshimiwa Naibu Spika, kutokana na hali hiyo, Kamati ya Ulinzi na Usalama ya Wilaya ya Bukombe ilifanya mkutano na wakazi wa eneo la Idosero tarehe 08 Mei, 2015 na kuwataka waondoke kwa hiari yao ifikapo tarehe 08 Julai, 2015. Wakazi hao walikaidi amri hiyo kwa madai kuwa eneo hilo si hifadhi kwa kuwa Tangazo la Serikali Namba 221 limetambua eneo hilo kuwa ni kitongoji cha makazi. Aidha, mnamo tarehe 09 hadi 20 Juni, 2014 Serikali ilifanya sensa ya kuhesabu watu na kubaini kuwepo kwa kaya 309 zenye jumla ya wakazi 2,777 ndani ya eneo hilo.

Mheshimiwa Naibu Spika, katika kutekeleza Sheria ya Misitu Sura ya 323 ya mwaka 2002, watumishi wa TFS au Mamlaka ya Misitu walifanya zoezi la kuwaondoa wavamizi katika eneo hilo ambalo hata hivyo halifanikiwa na wananchi bado wanaendelea kuhamia na kupanua shughuli za kibinadamu katika misitu hiyo na kuendelea kufanya uharibifu wenye athari kubwa za kimazingira.

Mheshimiwa Naibu Spika, kama nilivyokwishaeleza katika majibu ya msingi na nyongeza yaliyopita kwa maeneo yenye changamoto zinazofanana na hii utatuzi wa mgogoro huu utapatikana wakati wa zoezi la pamoja la utatuzi wa matatizo ya ardhi linalotarajiwa kuanza baada ya kukamilika kwa shughuli za Mkutano wa Tatu wa Bunge la Kumi na Moja.

MHE. DOTO M. BITEKO: Mheshimiwa Naibu Spika, nakushukuru na naomba nimshukuru sana Naibu Waziri kwa ushirikiano anaonipa kila wakati napoenda kumuona kwa mambo haya. *(Makofi)*

Mheshimiwa Naibu Spika, naomba tu nimpe taarifa kidogo Mheshimiwa Naibu Waziri kwamba lile zoezi la kuondoa wananchi kwenye msitu ule kama anavyosema kwamba walishirikisha Halmashauri si kweli nadhani kuna mahali fulani aliyempa taarifa hakusema ukweli.

Mheshimiwa Naibu Spika, kwa kuwa Wilaya ya Bukombe eneo lake kubwa ni hifadhi na wananchi wanafuata huduma za maliasili Wilayani Kahama umbali wa kilometa zaidi ya 96. Je, Serikali haioni kuwa sasa muda umefika ifungue Ofisi ya Maliasili Wilayani Bukombe ili wananchi wanaofanya shughuli mbalimbali kama za kurina asali vibali vyao sasa wasihangaike kufuata Kahama ambako ni mbali sana?

Swali la pili, jambo lililotokea au tukio lililotokea Idosero linatishia vilevile vijiji mbalimbali ambavyo viko jirani, vijiji kama vile Nyakayondwa, Pembe la Ng'ombe, Kichangani, Matabe, Mwabasabi, Ilyamchele ambavyo viko Wilayani Chato vinatishiwa na jambo hili. Lakini vilevile kijiji kama vile Nyamagana, Ilyamchele vilivyoko kata ya Namonge, Wilaya Bukombe na vyenyewe wananchi wake hawajakaa kwa utulivu kwa sababu ya matishio haya haya. Serikali inawaambia nini wananchi hawa ili waweze kuishi kwa amani? Nakushukuru. (Makofi)

NAIBU WAZIRI WA MALIASILI NA UTALII: Mheshimiwa Naibu Spika, kuhusu suala la umbali kutoka Kahama mahali ambapo wananchi hawa wa Bukombe wanakwenda kupata huduma zinazohusiana na masuala ya maliasili na ombi lake la kuletwa kwa kituo mahususi kwenye eneo la Bukombe au kwenye Wilaya ya Bukombe ili kuweza kurahisisha utekelezaji wa shughuli za maliasili, napenda tu kwanza nimhakikishie kwamba nia njema inaonyesha wazi kwamba si kuleta huduma tu peke yake bali pia hata kuiwezesha Wizara ya Maliasili na Utalii kuweza kufuatilia kwa karibu utekelezaji wa sheria inayohusiana na suala la uhifadhi. Kwa hiyo, hilo ni jambo jema na ninalichukua na tunalipokea na tutalifanyia kazi ili kuweza kuona ni namna gani tunaweza kupata kituo kwenye eneo ambalo liko karibu na litakalowezesha wananchi kuweza kufika kwa karibu kutoka kwenye Wilaya ya Bukombe.

Kuhusu suala la vijiji jirani ambavyo vinaonekana kuwa na changamoto zinazofanana na zile tulizokutana nazo Idosero kwanza kwa kutamka tu kwamba ni vijiji maana yake ni kwamba ni vijiji vinavyotambuliwa kisheria na Serikali. Ukisema vijiji maana yake ni vijiji vya mujibu wa sheria na vimesajiliwa kwa hiyo, sasa kama nilivyotangulia kusema kwa upande wa Idosero. Kwamba kwa kuwa Idosero kama kitongoji ilipata GN chini ya Sheria ya Serikali na vilevile vijiji vilivyotajwa vilevile kwa kuwa ni vijiji uwepo ni kwa mujibu wa sheria basi nimesema sasa umefika wakati wa kwenda kuangalia sheria zote; hii ya maliasili

na utalii na ile iliyoanzisha hivyo vijiji twende kuona namna gani tunaweza tuka-harmonize tuweze kupata suruhisho la kudumu, badala ya hizi *operations* ambazo zinazofanyika mara kwa mara na hazina majibu ya kudumu. (Makofi)

MHE. KANGI A. N. LUGOLA: Mheshimiwa Naibu Spika, nashukuru kwa kuniona kwa kuwa kwenye swali la msingi la Mheshimiwa Doto inaonyesha Wizara ina nguvu za kutosha za kupambana na wananchi ambao wanavamia maeneo ya hifadhi.

Mheshimiwa Naibu Spika, ni lini sasa Wizara ya Maliasili itatmia nguvu hizo hizo kuzielekeza kwenye Ziwa Victoria kupambana na mamba ambao pia wamevamia wananchi wangu kuwala na wengine kuwajeuri ili kuhakikisha kwamba wanawavuna wasiendeleo kuleta madhara kwa wananchi wa Mwibara?

NAIBU WAZIRI WA MALIASILI NA UTALII: Mheshimiwa Naibu Spika, kwanza si sahihi sana kusema kwamba Serikali inatumia nguvu nyingi sana kwa maana ya matumizi ya mabavu wakati wa kusimamia sheria zake. Inawezekana hapa na pale watekelezaji wa sheria pengine huweza kufanya yale ambayo si sahihi sana. Lakini jambo la msingi sana kwa upande wa Serikali ni kusimamia sheria kwanza kwa kutoa elimu kuwaelimisha wananchi ili wasiweze kukiuka sheria na kuweza kutii sheria kwa hiyari huo ndiyo mwelekeo.

Lakini kuhusu suala la mamba wanaosumbua pengine wanaleta madhara ya wananchi kuuawa au kujeruhiwa hili ni suala ambalo limo pia kwa mujibu wa kanuni na taratibu upo utaratibu wa kufanya uvunaji kwa utaratibu ambao unatambulika kisheria na kisayansi na pale ambapo inaonekana kuna haja ya kuchukua hatua ambazo ni za dharura zaidi kuliko ule utaratibu wa uvunaji, basi utaratibu huo unaweza ukafuatwa. Sasa kwa kuwa ametaja eneo mahususi kule Ukerewe nalichukua na naliorodhesha na tutaenda kuangalia ni kwa kiwango tatizo hili la mamba linaleta matatizo kwenye eneo alilolitaja ili tuweze kuona kama tunatumia kanuni za kawaida za uvunaji ama tunaweza kulichukua kama suala la dharura na kuweza kwenda kuchukua hatua zinazostahili.

MHE. MOHAMED O. MCHENGERWA: Mheshimiwa Naibu Spika, nakushukuru huku nyuma hatuonekani inatubidi tuanze kunywa maji ya kutosha.

Swali langu kwa Mheshimiwa Naibu Waziri, Rufiji tunabeba asilimia 49.8 la eneo la hifadhi na misitu nikimaanisha *square kilometer* 6,300 ziko ndani ya hifadhi na misitu, na kati ya hizo *square* kilomita 13,000 ndiyo eneo kubwa la Jimbo langu la Rufiji. Wananchi wa Jimbo la Rufiji wana masikitiko makubwa

katika Wizara hii ya Maliasili na Utalii ambapo hatujaingiwa katika mgao wa madawati.

NAIBU SPIKA: Uliza basi Mheshimiwa Mchengerwa swali la nyongeza.

MHE. MOHAMED O. MCHENGERWA: Naomba kufahamu Mheshimiwa Waziri, umetumia kigezo gani kugawa madawati katika maeneo ambayo wanatunza hifadhi ya misitu yetu naomba kufahamu hilo kwa niaba ya wananchi wa Jimbo la Rufiji?

NAIBU WAZIRI WA MALIASILI NA UTALII: Mheshimiwa Naibu Spika, nadhani inawezekana anazungumzia suala la mgao wa madawati uliofanywa hivi karibuni na Wizara kupitia TANAPA na kama hivyo ndivyo ningependa tu nimueleweshe tu kwamba TANAPA ni wasimamizi au wanashughulikia masuala ya uhifadhi, lakini kwenye hifadhi za wanyamapori siyo misitu. Na kigezo kilichotumika kwa kipaumbele ni kuangalia cha kwanza kuangalia maeneo yanayopakana na hifadhi hizo za wanyamapori tena zile ambazo ziko chini ya TANAPA hilo ni kuhusu swali hilo la mgao wa juzi. Lakini kwa upana wake ni kwamba kila wakati tutakapokwenda kuangalia sasa namna ambavyo jamii zinazoishi jirani na maeneo ya hifadhi au ya wanyamapori ni ilani ya Chama cha Mapinduzi, ni *content* ya ilani ya Chama cha Mapinduzi kwamba hawa wanaoishi jirani ndiyo wawe wanufaika wa kwanza.

Mheshimiwa Naibu Spika, sasa kama kwenye eneo hili la misitu anakokuzungumzia kule Rufiji hali ilivyo ni hivyo alivyosema basi nakwenda kutizama kama hivi karibu tumefanya uvunaji wa aina yoyote au kama hivi karibuni limejitokeza jambo lolote ambalo lina maslahi kwa wananchi niende kuangalia kama kulitokea kasoro ya kuweza kutowahusisha wananchi ambao amewazungumzia kwenye eneo lake. Na ikiwa hivyo ndivyo basi Serikali itachukua hatua za mara moja kurekebisha.

NAIBU SPIKA: Ahsante, Waheshimiwa tumefika mwisho sasa wa maswali.

MWONGOZO WA SPIKA

NAIBU SPIKA: Mheshimiwa Waziri wa Sheria.

WAZIRI WA KATIBA NA SHERIA: Mheshimiwa Naibu Spika, nasimama chini ya Kanuni ya 68(7) inayoniruhusu nikuombe Mwongozo kwa jambo lililotokea hapa mapema.

Mheshimiwa Naibu Spika, nasimama kwa upande mmoja kama raia wa nchi hii mwenye wajibu chini ya Ibara ya 26 ya Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na kwa faida ya Wabunge wengine ningomba niisome.

Ibara ya 26(1) inasema; “Kila mtu anawajibu wa kufuata na kuitii Katiba hii na sheria za Jamhuri ya Muungano.”

Ibara ndogo ya (2) inasema; “Kila mtu ana haki kwa kufuata utaratibu uliowekwa na sheria...” kama ninavyofanya hapa; “kuchukua hatua za kisheria kuhakikisha hifadhi ya Katiba na Sheria za nchi.”

Mheshimiwa Naibu Spika, kwa upande wa pili nasimama kama Waziri mwenye dhamana ya kuhakikisha kuwa nchi yetu inazingatia utawala wa sheria. Sasa Ibara ya 23(1) inasema bayana naomba nisi-*paraphrase* naomba niisome ili kwa faida ya wote Ibara ya 23(1) inasema; “Kila mtu bila ya kuwapo ya ubaguzi wa aina yoyote anayo haki ya kupata ujira unaolingana na kazi yake na watu wote wanaofanya kazi kulingana na uwezo wao watapata malipo kulingana na kiasi na sifa za kazi wanazozifanya.” (*Makofi*)

Mheshimiwa Naibu Spika, naomba mwongozo wako Wabunge tunapoingia hapa Bunge kwa sekunde kadhaa na kuondoka na wengine wanabonyeza vidude/vitufe vya maudhurio na kwenda kupumzika na kuwaacha Wabunge wengine wakifanya kazi kwa mujibu wa Katiba na sheria za nchi; je, Mbunge anayeamua kwa hiari yake kujiondoa sehemu yake ya kazi na kwenda kupumzika ana haki chini ya Ibara ya 23 kulipwa posho sawa sawa na Wabunge wengine ambao wanaendelea na kazi kwa mujibu wa sheria na Katiba? (*Makofi*)

Mheshimiwa Naibu Spika, katika mizania hiyo hiyo, hivi uongozi wetu wa Bunge unaheshimu kweli Kanuni ya 75 au laa? Kanuni inayosema naomba tu kwa faida ya Wabunge wote Kanuni ya 75 inasema; “Mbunge aliyesimamishwa kazi atatoka katika Bunge na hataingia katika sehemu yoyote ya ukumbi wa Bunge na maeneo ya Bunge kwa muda wote atakapokuwa amesimamishwa na atalipwa nusu mshahara na nusu posho zinazoambatana na mshahara huo.” (*Makofi*)

Mheshimiwa Naibu Spika, naomba Mwongozo wako.

MHE. HUSSEIN M. BASHE: Mheshimiwa Naibu Spika, nina jambo la dharura.

NAIBU SPIKA: Sawa Mheshimiwa Bashe naomba ukae kwa kuwa nimesimama nitakupa nafasi.

Waheshimiwa Wabunge, nimeomba Mwongozo kwa mujibu wa Kanuni ya 68(7). Mheshimiwa Waziri wa Katiba na Sheria ametupeleka kwenye Ibara ya 26 ambayo inazungumzia wajibu wa kutii sheria na Ibara ya 23(1) inayohusu haki ya kupata ujira kwa kazi mtu aliyoifanya. Lakini ameomba mambo ya ufafanuzi mawili niseme moja ni kuhusu hizo ibara na ujira wa mtu anaoweza kupata anayekuja na kuondoka kwa hapa Bungeni. Lakini ameomba pia Mwongozo kuhusu Kanuni ya 75 inayohusu malipo kuwa nusu inayohusu watu waliosimamishwa.

Waheshimiwa Wabunge, kwa sababu yako mambo mawili hapa jambo la kwanza nitalitolea Mwongozo baadaye, lakini hili la pili la wale ambao wamesimamishwa kuhusu malipo yao, hili nitalipeleka kwenye Kamati ya Mzee Mkuchika ambayo inaitwa Kamati ya Maadili ya Bunge, ngoja niwasomee jina lake ili iwe rahisi. Kamati ya..., ngoja Nyongeza ya Nane ya Kanuni zetu inaitwa Kamati ya Haki, Maadili na Madaraka ya Bunge ili itusaidie kueleza adhabu za kuwasimamisha Wabunge na matumizi ya kifungu cha 75 cha kulipa Waheshimiwa waliosimamishwa nusu ya mshahara na nusu ya posho na kutokuonekana maeneo ya Bunge ikiwa ni pamoja na Ofisi za Bunge Dar es Salaam.

Kwa hiyo, Mwongozo mwingine nitautoa baadaye, lakini nimesema nitamuita Mheshimiwa Bashe, naomba nilete matangazo kwenu kabla sijamuita.

MHE. JOSEPH K. MUSUKUMA: Mwongozo wa Spika.

NAIBU SPIKA: Mheshimiwa Musukuma nikiwa nimesimama hakutakiwi kuwa na mtu mwingine anayesema.

Waheshimiwa Wabunge, tunao wageni waliotufikia asubuhi ya leo. Hapa ninayo orodha inayoonesha kwamba kuna wageni Jukwaa la Spika lakini siwaoni.

Kuna wageni wa Mheshimiwa Nape Nnauye Waziri wa Habari, Utamaduni, Sanaa na Michezo ambao ni Ndugu Hasheem Thabeet mchezaji wa kitanzania anayecheza ligi ya mpira wa kikapu nchini Marekani, karibu sana kijana wetu, unatuwakilisha vizuri huko kwa hiyo karibu sana na mwingine ni Profesa Martin Mhando, Mkurugenzi wa *Zanzibar International Film Festival*, karibu sana.

Wageni wengine wa Mheshimiwa Nape Nnauye ni wana harakati wanaoshiriki kujenga miundombinu ya michezo nchini Tanzania wakiongozwa na Ndugu Simon Mwakifamba, wasimame wote kwa pamoja, karibuni sana. (Makofi)

Tunao pia wageni wa Waheshimiwa Wabunge; wageni watano wa Mheshimiwa Selemani Jafo, Naibu Waziri, Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa, nadhani hili tangazo limekosewa.

Wageni watano wa Mheshimiwa Selemani Jafo, Naibu Waziri, Ofisi ya Rais, TAMISEMI ambao wanaongozwa na Sheikh Dadi Hamad, ameongozana na Ustadhi Haruna Mbese, Ustadhi Swalehe Salum, Ustadhi Omar Gude na Ustadhi Abdallah Swawed, karibuni sana viongozi wetu wa dini na tunawashukuru kwa maombi yenu.

Tunao wageni watatu wa Mheshimiwa Profesa Norman Sigara King wakiongozwa na Mheshimiwa Theobald Maina ambaye ni Diwani wa Kata ya Ntyuka, Dodoma, karibuni sana. (Makofi)

Tunaye pia mgeni wa Mheshimiwa Venance Mwamoto ambaye ni Meneja wa *SIDO* kutoka Mkoani Iringa, anaitwa Ndugu Maganga Maganga, karibu sana. Pia tunao wageni wawili wa Mheshimiwa Daimu Mpakate kutoka Tunduru Mkoani Ruvuma ambao ni Ndugu Zainab Yassin, Makamu Mwenyekiti wa Chama kikuu cha Ushirika Ruvuma ambaye ameongozana na Ndugu Iman Kalembo Meneja wa Chama Kikuu cha Ushirika Ruvuma. (Makofi)

Wapo pia wageni wawili wa Mheshimiwa Zuberi Kuchauka ambao ni wanafunzi kutoka *Kondoa Islamic Seminary* iliyopo Dodoma na hawa ni Ndugu Taliq Said na Ndugu Ramla Mewile, karibuni sana. Tunao pia wageni watatu wa Mheshimiwa Lucy Owenya ambao ni wanafunzi wanaoshiriki kombe la mpira wa miguu la *Lucy Owenya Cup* kutoka Kibosho Magharibi, Kilimanjaro ambao ni Ndugu Happy Mark Mwacha, Ndugu Onesmo Massawe na Ndugu Leopold Olomi, karibuni sana. (Makofi)

Pia tunao wageni 13 wa Mheshimiwa Abdallah Khamis Ulega, huyu ni Katibu wa Wabunge wa CCM na pia ni Katibu wa Jumuiya ya Wabunge Waislamu, wageni wake ni Ndugu Kassim A. Khan imamu kutoka nchini Marekani, yupo pia Ndugu Mohamed Kamiragwa, Rais wa *Kalamu Education Foundation*, yupo pia na Ndugu Hasaina Khan, mke wa Imamu Kassim, wameambatana na wajumbe wengine tisa wakiongozwa na Ndugu Asha Mtwangi. (Makofi)

Wapo pia wageni 20 wa Mheshimiwa Anna Lupembe, ambao ni wana maombi wa Mkoa wa Dodoma wakiongozwa na Mchungaji Frank na Mchungaji Tarimo, karibuni sana. *(Makofi)*

Tunao pia wageni 25 wa Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Kilimo, Mifugo na Maji ambao ni wadau muhimu katika sekta ya kilimo kutoka Mtandao wa Vikundi vya Wakulima Tanzania (MVIWATA), wote wasimame kwa pamoja, karibuni sana. *(Makofi)*

Tunao pia wageni waliotembelea Bunge kwa ajili ya mafunzo ambao ni wanafunzi 140 na walimu watano kutoka shule ya sekondari *Dodoma Central*, karibuni sana. *(Makofi)*

Tunao pia wageni 128 na walimu watano kutoka shule ya msingi ya *Hope and Joy* kutoka Kawe Jijini Dar es Salaam, karibuni sana. *(Makofi)*

Waheshimiwa Wabunge, hao ndio wageni waliotufikia.

Lakini pia ninalo tangazo la kazi; tangazo la kikao cha Kamati ya Bunge ya Kudumu ya Kilimo, Mifugo na Maji, Wajumbe wa Kamati hii mnaombwa leo tarehe 2 Juni, 2016, saa nane mchana kuutana na MVIWATA ambao ni Kamati na Mtandao wa Vikundi vya Wakulima Tanzania; kikao hicho kitafanyika katika ukumbi wa Msekwa. Tangazo limeletwa na Mheshimiwa Dkt. Mary Nagu ambaye ni Mwenyekiti wa Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Kilimo, Mifugo na Maji, mnaombwa kuhudhuria bila kukosa. *(Makofi)*

Tangazo lingine ni la kikao cha Kamati ya Bunge ya Huduma na Maendeleo ya Jamii ambalo tangazo limeletwa na Mwenyekiti Mheshimiwa Peter Serukamba anawatangazia Wajumbe wote wa Kamati hii kwamba leo tarehe 2 Juni, 2016 mara baada ya kipindi cha maswali kutakuwa na kikao cha Kamati na Wizara ya Habari, Utamaduni, Sanaa na Michezo. Kikao kitafanyika katika ukumbu wa Msekwa D, kwa hiyo Wajumbe wote mnaombwa kuhudhuria bila kukosa.

Tangazo lingine ni la kikao cha Kamati ya Bunge ya Ardhi, Maliasili na Utalii, hawa nao watakutana leo saa tano asubuhi, wao watakutana katika ukumbi wa 229 katika Jengo la Utawala. Mwenyekiti wenu Mheshimiwa Atashasta Nditiye anaomba muhudhurie bila kukosa.

Waheshimiwa Wabunge, tangazo lingine linahusu semina ambayo mlitangaziwa jana lakini leo mnakumbushwa kwamba kuna semina leo mara baada ya kusitisha shughuli za Bunge hapa katika ukumbi wa Msekwa na

semina hiyo itatolewa na Taasisi ya *Association of Certified Fraud Examiners* kwa hiyo mkitoka tu hapa Waheshimiwa Wabunge mnakumbushwa kuelekea Msekwa.

Tangazo lingine ni la Waheshimiwa Wabunge wa makanisa ya kiprotestanti; Waheshimiwa Wabunge wote wanaosali makanisa ya kiprotestanti yaani CCT wanaombwa kuhudhuria ibada katika Jengo la Pius Msekwa leo siku ya Jumanne tarehe 2 Juni, 2016 saa saba mchana wao wanasema baada ya kusitishwa shughuli za Bunge; shughuli za Bunge tutasitisha sasa hivi, lakini mnasisitizwa saa saba kamili kuhudhuria na pia mnaambiwa mtumishi wa Mungu Mwalimu Mwakasege atashiriki ibada hiyo, hata hivyo, Wabunge wote mnakaribishwa hata ambao hampo chini ya CCT. *(Makofi)*

Tangazo lingine linahusu kuanza mazoezi kwa timu za mpira wa kikapu (*basketball*) na mpira wa wavu (*volleyball*) Mheshimiwa Engineer Ramo Makani kwa niaba ya Mwenyekiti wa *Bunge Sports Club* anawatangazia Waheshimiwa Wabunge ambao ni wachezaji na wapenzi wa michezo ya mpira wa kikapu (*basketball*) na mpira wa wavu (*volleyball*) kwamba timu za *Bunge Sports Club* kwa michezo hiyo zitaaanza mazoezi siku ya jumatatu tarehe 6 Juni katika viwanja vya Chuo cha Elimu ya Biashara yaani *CBE, campus* ya Dodoma; mazoezi yatakuwa yakianza saa 12 asubuhi hadi saa 1.20 asubuhi. Pamoja na mazoezi timu hizo zitachagua viongozi wa nafasi mbalimbali, michezo ni furaha mnaombwa kuhudhuria na kushiriki mazoezi. *(Makofi)*

Waheshimiwa nilikuwa nimesema nitampa nafasi Mheshimiwa Bashe.

MWONGOZO WA SPIKA

MHE. HUSSEIN M. BASHE: Mheshimiwa Naibu Spika, nashukuru kwa kunipa nafasi, nataka kutumia Kanuni ya 47(1) na (2) naomba nisiisome ili uliruhusu Bunge lako liweze kujadili jambo la dharula hili lililotokea Nzega leo saa tisa usiku.

Mheshimiwa Naibu Spika, usiku wa kuamkia leo katika soko kuu la Wilaya ya Nzega umetokea moto mkubwa na kuteketeza baadhi ya maduka ya wafanyabiashara. Lakini hoja yangu ni nini? Wananchi hao kwa kipindi cha miaka mitano sasa wakekuwa wakilipa ushuru wa *fire* na taasisi hii ya *fire* imeshindwa kuwapatia huduma wananchi wa Jimbo la Nzega.

Sasa nilikuwa nataka Waheshimiwa Wabunge tujadili kwa pamoja pale ambapo mwananchi anatimiza wajibu wake wa kisheria wa kulipia huduma kwenye taasisi ya Serikali na taasisi hiyo ya Serikali inashindwa kumpatia

mwananchi huyo huduma na tukio la namna hii katika soko la Nzega sio la kwanza.

Mheshimiwa Naibu Spika, je, ni halali wananchi hawa kuendelea kutoa fedha hizi kulipa Serikali wakati Serikali haina uwezo wa kuwapatia huduma wananchi hawa. Kwa hiyo, ndio ilikuwa hoja yangu hii, tuijadili Wabunge kwamba kama ni halali wananchi kulipa ushuru wakati hawapati huduma hiyo, ahsante. Naomba kutoa hoja.(Makofi)

NAIBU SPIKA: Waheshimiwa Wabunge, Mheshimiwa Bashe naomba ukae.

Waheshimiwa Wabunge, Mheshimiwa Bashe ameleta hoja aliyosema ni ya dharula kwa sababu katika Jimbo la Nzega umetokea moto sokoni na ameleta hoja yake kwa mujibu wa Kanuni ya 47. Kanuni ya 47 Waheshimiwa Wabunge huwa inapaswa kusomwa na Kanuni ya 48 ambayo Kanuni ya 48 inaweka masharti ya jumla kuhusu jambo la dharula. Sasa ili jambo liweze kuhesabika kuwa ni la dharula lazima mambo haya yote yaliyoko kwenye Kanuni ya 48 yaweze kuwa yametimia. Moja wapo ya mambo hayo yako Kanuni ya 48(3) ambayo inasema athari zake ni dhahiri na linaweza kutokea wakati wowote, limetokea siku hiyo au siku za karibuni na limeletwa bila kuchelewa au hakutatokea fursa ya kulijadili siku za karibuni kwa njia ya kawaida ya kushughulikia mambo ya Bunge.

Lakini ukisoma pia kanuni ndogo ama fasili ya (1)na (2) pia yanatoa masharti mengine. Sasa Waheshimiwa Wabunge mimi nashauri kwasababu amesema jambo hili limetokea jana usiku na ametaja saa tisa. Kwa ushauri wangu ni kwamba tupe Serikali sasa hivi itoe maelezo kama ina taarifa kuhusu hilo jambo kwa sababu Waheshimiwa Wabunge hata kama sasa hivi tutasema tunalijadili hilo jambo limetokea jana usiku saa tisa na taarifa atakuwa nazo Mheshimiwa Bashe pengine sasa na polisi wa Nzega.

Kwa hiyo, Serikali itutaarifu kuhusu jambo hili lakini Mheshimiwa Bashe ameuliza pia kuhusu wakati akimalizia hoja yake kwamba hili jambo ni la dharula kama ni halali kwa wananchi kulipia huduma ambayo hawawezi kuipata na ametaja huduma ya moto nadhani sijui inaitwaje kwa Kiswahili lakini ni huduma ya *fire*, huduma ya zimamoto.

Kwa hiyo, Mheshimiwa Waziri, Ofisi ya Waziri Mkuu Maafa naomba utusaidie kama unazo hizo taarifa utupe taarifa lakini pia kuna swali limeulizwa kama hilo utatakiwa kulitafutia majibu pia ututaarifu sasa hivi.

WAZIRI WA NCHI, OFISI YA WAZIRI MKUU, SERA, BUNGE, KAZI, VIJANA, AJIRA NA WATU WENYE ULEMAVU: Mheshimiwa Naibu Spika, nakushukuru kwa kunipa hiyo nafasi.

Mheshimiwa Naibu Spika, kama ulivyosema taarifa hii ndio tunaipokea sisi kama Serikali hapa lakini vilevile katika Mikoa yote nchini tuna Waheshimiwa Wakuu wa Mikoa kama Wenyeviti wetu wa Kamati za Ulinzi na Usalama na tunaamini kabisa kwamba Mkuu wa Mkoa atakuwa ana taarifa hiyo ya kina. Lakini suala la msingi ambalo Mheshimiwa Mbugge hapa ametaka kujua na kulifahamu kwa undani ni kwa kiasi gani Serikali kupitia Idara ya Zimamoto imekuwa ikifanya kazi zake ili kuhakikisha kwamba inajitahidi kupambana na matukio ya maafa na majanga kama haya ya moto katika maeneo mbalimbali.

Sasa kwa kuwa suala hili limekuwa na mambo hayo yote ya mchanganyiko, yanahitaji muda wa kutosha kwetu sisi kama Serikali, ili tuweze kuyapambanua na kuyatolea taarifa yanayotakiwa. Lakini kwa suala mahususi la janga lililotokea kule Nzega, tuchukue nafasi hii sasa kumwomba sana Mkuu wa Mkoa wa Tabora ajitahidi kuwasiliana na Mwenyekiti wa Kamati ya Maafa ya Wilaya ambaye ni Mkuu wa Wilaya, walete taarifa kamili kwa Serikali ili Serikali tuweze kuona nini hasa kilichojiri na nini hasa kinachotakiwa kufanyika.

Kwa haya mengine ambayo yanahusiana na Wizara yetu ya Mambo ya Ndani basi Mheshimiwa Waziri mwenye dhamana atatafuta nafasi nzuri ya kuweza kuyaeleza na kuyaweka masuala haya vizuri, ili wote kwa pamoja Wabunge na wananchi tupate uelewa wa kutosha na namna gani tunaweza kusaidiana ili kuhakikisha tunapambana na majanga haya pale yanapotokea.

MHE. JOSEPH K. MUSUKUMA: Mwongozo wa Spika.

NAIBU SPIKA: Mheshimiwa Musukuma nitakupa nafasi ngoja tumalize hili.

Mheshimiwa Waziri, Ofisi ya Waziri Mkuu, umetupa maelezo lakini kulikuwa na swali kuhusu kulipia huduma na hili ni la muhimu mtupatie taarifa kwa sababu masoko sehemu nyingi yanaungua, si Nzega tu, yalishawahi kuungua huko nyuma maeneo mengine. Kwa hiyo ni vizuri hawa watu wa Zimamoto watusaidie wanaweka mipango gani, sasa wewe Serikali utatupa taarifa ukishapata kutoka kwa Mkuu wa Mkoa huyo, lakini unapotupa sisi usitupe tu ya Nzega, utupe na taarifa huko kwenye masoko mengine ili yasiendeleo kuungua. Kwa sababu majanga hayo yamekuwa yakijitokeza mara nyingi sana. *(Makofi)*

Waheshimiwa Wabunge, kwa ajili ya kutunza muda Mwongozo wa Mheshimiwa Musukuma utakuwa wa mwisho.

MHE. JOSEPH K. MUSUKUMA: Mheshimiwa Naibu Spika, nakushukuru.

Mheshimiwa Naibu Spika, nimesimama kwa kanuni ya 68(7). Ninataka Mwongozo wako, kwa kuwa suala lililozungumzwa na Mheshimiwa Waziri wa Sheria leo ni mara ya tatu, nimeuliza juzi, jana ameuliza Mheshimiwa Keissy, leo ameuliza Mheshimiwa Waziri kuhusiana na Wabunge wenzetu wanaobofya na kuondoka na tumekuwa tukipewa majibu haya kwa kwamba Mwongozo tutautoa baadaye. Sasa nilikuwa nataka kupata Mwongozo wako na kwa kuwa tunayo Kamati ya Bunge ya Kanuni isiyo ya kisekta iliyotajwa kwenye Kanuni ya 132.

Mheshimiwa Naibu Spika, kama kiti chako kina kigugumizi kutoa Mwongozo huu, kwa nini suala hili lisiingie kwenye Kamati ya Kanuni tukatengeneza kanuni ambazo zitawabana na wenzetu tuweze kushirikiana nao? Lakini pia hata wale Wabunge waliosimamishwa unawasimamisha Bungeni, unawalipa nusu mshahara na unawalipa nusu posho, na wanaendelea kufanya mikutano ya Kibunge kwenye Majimbo hauoni kama hawatutendei haki. Kwa nini kanuni hizi zisiwabane, wakasimamishwa mpaka kwenye Majimbo ili tukapata heshima na sisi tukawa na adabu tutakaposimamishwa?

NAIBU SPIKA: Waheshimiwa Wabunge, nilisema huo utakuwa Mwongozo wa mwisho; Mheshimiwa Musukuma ni kweli jambo hili limekuwa likijitokeza lakini kwa sura tofauti, ndio maana hata linapopokelewa linapokelewa kama ni Mwongozo mpya. Kwa hiyo, Mwongozo yote itatolewa. Lakini niwahakikishie Waheshimiwa Wabunge mwongozo yote inayoombwa hujibiwa, inayochukua muda ni kwa sababu tu inahitaji taarifa za ziada ili tunapomjibu Mheshimiwa Mbunge tumjibu kitu cha uhakika.

Kuna watu wameleta hapa mapendekezo kuhusu jambo la tafsiri ya Kanuni ya 75 kwamba lilipaswa kwenda kwenye Kamati ya Kanuni, linaenda kwenye Kamati ya Haki, Maadili na Madaraka ya Bunge kwa sababu Kanuni ya 74 ambayo ndiyo inatolewa adhabu na Kamati hii ndiyo inayoambatana na hiyo Kanuni ya 75. Kwa hiyo, Kanuni ya 74 hupaswa kusomwa pamoja na Kanuni ya 75 ndio maana imeelekezwa kwenye Kamati ile lakini Kamati ya Haki, Maadili na Madaraka ya Bunge kama itaona kuna sababu basi itatafuta ushauri kutoka kwenye Kitengo cha Ushauri wa Sheria hapa Bungeni.

Baada ya kusema hayo kuna tangazo moja limeletwa baadae; Wajumbe wa Kamati ya Hesabu za Serikali za Mitaa yaani LAAC wanaombwa kukutana Msekwa D kwa dakika chache, sasa hii Msekwa D nadhani ndio Kamati ya Mheshimiwa Peter Serukamba inakutana huko. Labda hawa kwa sababu ni dakika chache hawataweza kugombania ukumbi.

Waheshimiwa Wabunge, baada ya kusema hayo naahirisha shughuli za Bunge mpaka kesho saa tatu asubuhi.

*(Saa 5.00 Asubuhi Bunge Liliahirishwa mpaka Siku ya Ijumaa,
Tarehe 3 Juni, 2016, Saa Tatu Asubuhi)*